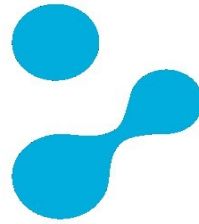

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

KAISA LEHTO

Vanhemmuuden tukeminen asumis- ohjauksen keinoin Nokian ja Pirkka- lan nuorisoasunnoilla

SOSAALIALAN KOULUTUSOHJELMA
2020

Lehto, Kaisa	Opinnäytetyö, AMK	Kesäkuu 2020
	Sivumäärä: 54+2	Suomi
Vanhemmuuden tukeminen asumisohjauksen keinoin Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnoilla		
Sosiaalialan koulutusohjelma		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnoille toimintamalli vanhemmuuden tukemiseksi asumisohjauksen keinoin. Toimintamallin toteuttamiseksi oli selvitettävä myös, miten asumisohjaus tukee vanhemmuutta tällä hetkellä.</p> <p>Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnot on voittoa tavoittelematon Nuorisoasuntoliitto ry:n kuuluva järjestö, joka vuokraa asuntoja nuorille sekä tuottaa asumisen sisältöpalveluja, muun muassa asumisohjausta. Jokainen nuorisoasunnoilla asuva asukas saa oman tarpeen mukaan asumisohjausta, joka tarjoaa asumisohjaajille kohtaamisia ja mahdollisuuden vuorovaikutukseen asukkaiden kanssa. Lapsiperheiden määrän lisääntyminen nuorisoasunnoilla on nostanut esiin vanhemmuuden tukemisen tarpeen myös asumisohjaajien toimesta. Yksikään toimija ei voi kantaa ainoana toimijana kokonaisvastuuta vanhemmuuden tukemista, vaan tarvitaan yhteistyötä.</p> <p>Opinnäytetyö pohjautuu vanhemmuuden, vanhemmuuden tukemisen ja puheeksi ottamisen teorioihin.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena käyttäen teemahaastattelua kahden asukkaan ja kahden ammattilaisen haastatteluissa. Haastatteluista kerättiin aineistoa ja lisäksi hyödynnettiin Vanhemmuuden roolikartan ja puheeksi ottamisen teorioita sekä omaa asumisohjaajan kokemustani toimintamallin tekemiseen.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksena tein toimintamallin tukemaan asumisohjausta vanhemmuuden tukemisessa koko asumisohjauksen prosessin ajan. Tutkimuksessa haastatellut olivat sitä mieltä, että vanhemmuuden tukeminen on ollut tähän asti varsin hyvällä tasolla, mutta vanhemmuuden tukea voidaan varmasti vahvistaa ja jäsentää suunnitelmallisuudella ja teoreettisella taustalla.</p> <p>Opinnäytetyö tarjoaa monia mahdollisuuksia jatkotutkimukseen, esimerkiksi miten dialogisuutta ja yhteistyötä kehittämällä voitaisiin vaikuttaa perheiden hyvinvointiin.</p>		
asumisohjaus, nuorisoasuminen, puheeksi ottaminen, vanhemmuuden roolikartta, vanhemmuus, vanhemmuuden tukeminen		

Lehto, Kaisa	Bachelor's thesis	June 2020
	Number of pages: 54+2	Finnish
Supporting parenting through housing counselling in Nokia and Pirkkala Youth Housing Association		
Bachelor of Social Services		
<p>The purpose of this thesis was to develop an operational model about parenthood supporting through housing counselling to Nokia and Pirkkala Youth Housing Association. It also had to clear out how housing counselling supports parenthood at this moment.</p> <p>Nokia and Pirkkala Youth Housing Association is a non-profit organization, which rents apartments to young people and produces housing content services, for example housing counselling. Nokia and Pirkkala Youth Housing Association is part of NAL, Finnish Youth Housing Association. Every resident in Youth Housing gets personal housing counselling. That offers encounters and an opportunity to interaction between housing counsellors and residents. The increase of families with children at Youth Housing has brought up the need of parenthood supporting also from housing counsellors. Cooperation is needed because one professional alone can't carry overall responsibility of parenting support.</p> <p>Thesis is based on theories of parenting, supporting parenthood and bringing up the concerns.</p> <p>This thesis is a qualitative research and research method was a theme interview. I interviewed two residents and two professionals. Material was collected from interviews and also theories of Rolematrix of parenthood and bringin up the concern were utilized to develop operational model. Also my own experience as housing counselor was in big part.</p> <p>As a result of this thesis, I developed an operational model to support parenthood in housing counseling throughout the housing counseling process. Based on the interviews, housing counseling has been at quite good level, but supporting parenthood can be strengthen and structured with metodicalness and theories.</p> <p>This thesis offers many opportunities to further studies, for example how developing dialogue and co-operation could affect to welfare of families.</p>		
Key words: housing counseling, bringing up the subject, Rolematrix® of Parenthood, parenthood, supporting parenthood		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	8
2 VANHEMMUUS	10
2.1 Lapsen huolto sekä lähi- ja etävanhemmuus	12
2.2 Kumppanuus- ja adoptiovanhemmuus	12
2.3 Huostaanotetun lapsen vanhemmuus	13
3 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN	14
3.1 Varhaiskasvatus ja vanhemmuuden tukeminen	16
3.2 Perhetyö ja vanhemmuuden tukeminen	18
3.3 Vanhemmuuden roolikartta	24
4 HUOLEN PUHEEKSI OTTAMINEN	24
4.1 Huolen vyöhykkeet	26
5 ASUMISOHJAUS	27
5.1 Asumisohjauksen prosessi Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnoilla	28
5.2 Sosiaalinen isännöinti	29
5.3 Tuettu asuminen	29
6 NOKIAN JA PIRKKALAN NUORISOASUNNOT RY	30
6.1 Ylöjärven nuorisoasunnot ry (YNA)	30
6.2 Nuorisoasuntoliitto ry (NAL)	31
6.3 Sosiaali- ja terveystieteiden avustamiskeskus (STEA)	31
7 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET AIHEESTA	32
8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	33
8.1 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset	33
8.2 Tutkimusmenetelmät ja tutkimusaineiston hankinta	34
8.3 Haastattelujen toteutus	36
8.4 Aineiston analysointi	37
9 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	38
9.1 Havainnot ja haastatteluista	38
9.2 Toimintamalli	42
10 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	46
10.1 Tulosten tarkastelua ja pohdintaa	46
10.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	48
10.3 Tulosten hyödyntäminen, ammatillinen kehittyminen ja jatkotutkimus	50

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

“Sinä riität hyvään vanhemmuuteen” on vuoden 2020 Yhteisvastuukeräyksen teema. Keräyksen tarkoituksena on kerätä varoja vanhemmuuden tukemiseen kotimaassa sekä ulkomailla (Yhteisvastuukeräyksen www-sivut 2020). Samaan aikaan julkisuudessa puhutaan jatkuvasti syntyvyyden laskusta, vaikka alkuvuoden luvut ovatkin antaneet merkkejä laskun taitumisesta (Lahtinen & Vihavainen 2020). On esitetty näkemyksiä siitä, että perheisiin ei enää synny toiveita vastaavaa määrää lapsia, koska arki pienten lasten kanssa koetaan raskaaksi eikä tukea saada ajoissa (Iivonen 2019). Vanhemmuuden tukeminen on monin tavoin hyvin ajankohtainen aihe. Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnot ry (Nopina) on Nuorisoasuntoliittoon (NAL) kuuluva paikallinen nuorisoasumisen tarjoaja ja asiantuntija Nokialla ja Pirkkalassa, joka tarjoaa kohtuuhintaista asumista alle 30-vuotiaille nuorille. Lapsiperheiden määrä nuorisoasunnoilla on kasvanut tasaisesti viimeisen viiden vuoden aikana. Osalla lapsiperheiden vanhemmista löytyy asumiseen ja / tai elämänhallintaan liittyviä haasteita tai terveydellisiä ongelmia. Nuorisoasunnoilla asuu myös vanhempia, jotka eivät ole lapsensa lähihuoltajia tai heidän lapsensa on huostaanotettu. Lapset saattavat asua osan ajasta nuorisoasunnoilla asuvan vanhemman luona tai tapaamiset ovat yksittäisiä tai niitä ei ole lainkaan. Kaikki nuorisoasunnoilla asuvat saavat oman henkilökohtaisen tarpeen mukaan asumisohjausta. Asumisohjaus keskittyy voimakkaasti asumiseen ja vuokranmaksuun. Asumisohjaus tarjoaa kontaktin ja vuorovaikutuksen mahdollisuuden asukkaiden kanssa. Lapset eivät ole koskaan suoraan asumisohjauksen kohteita, mutta heidän hyvinvointinsa tulee olla aina erityisen tarkastelun ja huomion kohde, kuten kansainvälisessä lapsen oikeuksien sopimuksessakin sanotaan.

Aikuisten ongelmat ja perhesuhteiden muutokset ovat usein lasten pahoinvoinnin taustalla (Harju-Virtanen 2018, 13). Voidaan ajatella, että lapsen hyvinvointiin voidaan vaikuttaa vanhemmuuden tukemisella. Pirkanmaalla tutkittiin osana edellisen hallituksen kärkihankkeen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa vanhemmuuden ja parisuhteen tukemista. Työskentelyn edetessä tuli selväksi, että ei ole olemassa yhtä yksittäistä menetelmää tai toimijaa, joka kattaisi tai voisi hoitaa vastuun

vanhemmuuden tukemisesta (Valden 2018, 83). Asukkaat eivät kokemukseni mukaan usein koe asumisohjaajia samoin kuin viranhaltijoita (neuvola, sosiaalityö) vaan suhtautuvat rennommin ja tuttavallisemmin. Tätä näkökulmaa voidaan hyödyntää, mutta samalla on oltava hyvin tarkka siinä, että asumisohjaus on ammatillista, luotettavaa ja avointa. On tärkeää selvittää, miten tällä hetkellä vanhemmuutta tuetaan asumisohjauksen kautta ja miten sitä tulisi jatkossa kehittää.

Opinnäytetyö tehdään yhteistyössä Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnot ry:n (Nopina) kanssa. Nopina käyttää opinnäytetyössä tuotettua toimintamallia jatkossa asumisohjauksen toteuttamiseen lapsiperheiden kanssa. Toimintamallia voidaan myös jakaa muiden NAL:n paikallisyhdistysten kanssa sekä sille voidaan hakea NAL:n vuosittaista hyvä käytäntö-palkintoa, joka tukee toimintamallin leviämistä muidenkin käyttöön. Työtä voidaan hyödyntää myös varhaiskasvatuksen toimijoiden (päiväkodit, perhepäivähoitajat) ja lastensuojelun piirissä. Erityisesti jälkihuollon ja perhetyön työntekijät voivat hyödyntää tuotettavaa toimintamallia omassa työssään nuorien vanhempien kanssa.

Olen työskennellyt Nopinan asumisohjaajana syksystä 2014 lähtien. Koko työskentelyni ajan lapsiperheiden määrä on noussut asutettavien joukossa. Aiemmin lapsiperheet olivat määrällisesti vähäisempi ryhmä. Asukkaiden vanhemmuutta ei tällä hetkellä järjestelmällisesti huomioida asumisohjauksessa. Olen itse kolmen lapsen äiti, joten minulla löytyy omakohtaista kokemusta vanhemmuudesta ja vanhemmuuden haasteista. Lisäksi olen työskennellyt sekä lastensuojelussa että varhaiskasvatuksessa ja nähnyt sekä mahdollisuudet varhaiseen puuttumiseen kuin korjaavan työn haasteet. Kaikki työ, mikä voidaan tehdä ongelmien ennaltaehkäisemiseksi tai vanhempien hyvinvoinnin lisäämiseksi, on mielestäni arvokasta. Oma erityinen kiinnostuksen kohde on lasten asema ja hyvinvointi, joka tulisi aina nostaa ensisijaiseksi. Näin nuorisoasunnoilla usein tapahtuukin muun muassa asunnon myöntämistä harkitessa. Ammatillisesti näen tärkeänä, että luodaan yhtenäinen selkeä toimintamalli vanhemmuuden tukemisen juurruttamiseksi osaksi asumisohjausta. Tämä varmistaa sen, että eri työntekijät toteuttavat työtä samoin, huomioiden työntekijöiden oman persoonan.

2 VANHEMMUUS

Vanhemmuus nähdään elämänpituisena tehtävänä ja siihen kasvetaan lapsen myötä. Vanhemmuus antaa paljon ja on merkityksellistä, mutta samalla on myös haastavaa. Usein vanhemmuuteen liittyy kuormittavia tekijöitä. Vanhemmat saattavat miettiä, ovatko he hyviä vanhempia. Täydellistä vanhemmuutta ei ole olemassa, sanotaan, että riittävän hyvä riittää. Vanhemman tulee asettaa lapselle turvallisia rajoja ja olla johdonmukainen. Lisäksi lapsi tarvitsee vanhemmiltaan rakkautta, huolenpitoa sekä elämisen taitoja. Tärkeää on hakea apua silloin, kun omat voimavarat eivät riitä eikä avun hakemista pitäisi hävetä. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 15.)

Vanhemmilla on vastuu lapsen kasvatuksesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista. Tarvittaessa vanhemmilla on oikeus saada tukea vanhemmuuteen. Joskus kykyä ja osaamista vanhemmuudessa joudutaan arvioimaan, varsinkin jos mietitään mahdollisia tukitoimia. Riittävän hyvän vanhemmuuden näkökulma ei ole tyhjentävä, vaan sitä voidaan tarkastella monesta näkökulmasta, mm lapsen, vanhemman ja lastensuojelun. Tukea tarvitsevien lasten vanhempien vanhemmuutta arvioidaan enemmän kuin muiden lasten. (Puranen 2017.)

Vanhemmuus nähdään kulttuurissamme perheen yksityisenä asiana, jonka vuoksi tuen vastaanottaminen ei ole helppoa, vaikka kynnyks siihen onkin madaltunut. Yhteiskunnan tehtävä on auttaa perheitä kunkin elämäntilanteen mukaan. Neuvolat ovat kaikille tuttuja ja suurin osa tutustuu ennen kouluikää myös varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksessa on saatu hyviä kokemuksia vanhempien tukemisesta omahoitajakäytäntöjen kautta ja muun muassa Helsingissä on sijoitettu perhetyöntekijä päiväkotityöhön. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2016, 15-16.)

Vanhemmuutta voidaan määrittää biologisen, geneettisen, sosiaalisen ja juridisen vanhemmuuden näkökulmista Äitiyttä ei ole määritelty Suomen lainsäädännössä. Lähtökohtaisesti äiti on nainen, joka synnyttää lapsen. Lähestymistapa on siten vahvasti biologinen. Isyyslaissa (13.1.2015/11) määrittelyn lähtökohtana on sosiaalinen vanhemmuus (Uusikallio 2017). Vaikka lapset eivät olisi biologisia (eivätkä juridisia) voi esimerkiksi uusperheen vanhempi toteuttaa sosiaalista tai psykologista vanhemmuutta.

Sosiaalisessa vanhemmuudessa uusi puoliso tai seurustelukumppani on aikuinen ihminen lapsen elämässä, joka voi syöttää tai vaikka viettää vapaa-aikaa tämän kanssa. Psykologisessa vanhemmuudessa lapsi itse kokee aikuisen omaksi isäkseen tai äidikseen. (Väestöliiton www-sivut 2020.)

Vanhemmuuden tehtävää voidaan tulkita lapsen oikeuksien ja tarpeiden näkökulmasta. ”Lapsella on oikeus ruumiillisen, henkisen, hengellisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksensä kannalta riittävään elintasoon. Lasta on suojeltava väkivallalta, vahingoittamiselta, laiminlyönniltä, välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä.” (Unicefin www-sivut 2020.)

Vanhemmuuden tehtävää määritellään usein vanhemmuuden roolien kautta, jotka nousevat Vanhemmuuden roolikartasta. Muun muassa Järvinen ym. teoksessa Perheen parhaaksi, määrittelevät vanhempien olevan lapsilleen huoltajia, rajojen asettajia, elämän opettajia ja rakkauden antajia. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 125.)

Vanhemmuus itse on moniulotteista ja muodostuu erilaisista osa-alueista. Ihmisten elämäntilanteet ja ominaisuudet voivat vaikuttaa vanhemmuuteen niin, että niiden seurauksena jokin osa vanhemmuudesta voi olla haasteellista samalla, kun jokin toinen osa on riittävän hyvää. Lapsen näkökulmasta riittävän hyvään vanhemmuuteen kuuluu lapsen fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista perustarpeista huolehtiminen. Vanhempien on myös huolehdittava, että lapsi voi elää, kasvaa ja kehittyä turvallisessa ympäristössä. Turvallisuutta luovat muun muassa vanhempien asettamat rajat. Lapsen on saatava hoitoa, hoivaa, huolenpitoa, välittämistä, rakkautta, hellyyttä ja lohdutusta. Lapsen olisi saatava vanhemmiltaan myös ”eväitä elämässä selviytymiseen” sekä ”elämäniloa”. Hänellä on oltava vastavuoroisia kaveri- ja muita sosiaalisia suhteita, ja ainakin yksi aikuinen, johon hänellä on luottamuksellinen suhde. (Puranen 2017.)

” Vanhempana oleminen on etuoikeus. Vanhemmuudesta, lapsista ja omasta perheestä on lupa nauttia ja iloita. Välillä on lupa olla myös ärtynyt, väsynyt ja heikko. Vanhemman on tärkeintä tunnistaa, että kaikesta ei tarvitse selvitä yksin. Toisen vanhemman tai vapaaehtoisen tarjoama vertaistuki, juttuseura ja kohtaaminen auttavat jaksamaan arjessa ja ymmärtämään, että muillakin on samanlaista.” (Heiskanen ym. 2019,32.) Voidaan sanoa, että vanhemmuus on lapsen terveen psyykkisen kasvun kasteluvesi (Kasvun tuen www-sivut).

2.1 Lapsen huolto sekä lähi- ja etävanhemmuus

Vanhempien erotessa tai jos vanhemmat eivät ole koskaan asuneetkaan yhdessä, pitää päättää lapsen huoltajuudesta. Lapsen huoltaja on lapsen vanhempi tai muu henkilö, jolle huolto on uskottu. Tuomioistuin voi vahvistaa huoltajuuden muulle henkilölle, jos lapsen etu sitä vaatii. Huoltajia voi lähtökohtaisesti olla yksi tai kaksi. Yhteishuollon lähtökohtana on, että vanhemmat sopivat yhdessä kaikista lapsen asioista. Vanhemmat yhdessä voivat kuitenkin myös sopia (tai tuomioistuin määrätä) toisin. Joskus lapsen etu edellyttää, että lapsella on vain yksi huoltaja. Tällöin puhutaan yksinhuollosta. Vanhemmat voivat sopia siitä yhdessä tai tuomioistuin voi sen määrätä. Lapsella on oikeus tavata toista vanhempaansa. Tapaamisoikeudesta päätettäessä huomioidaan laaja-alaisesti lapsen etu. Tarvittaessa tapaamiset voidaan sopia tai määrätä tuetuiksi ja / tai valvotuiksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2020.) Yksinhuoltaja on myös äiti, jos lapsen isyyttä ei ole tunnustettu tai isyyden tunnistamisen jälkeen ei ole sovittu yhteishuollosta (Oikeusministeriön www-sivut 2020).

Silloin kun vanhemmat ovat yhdessä lapsen huoltajia mutta eivät asu yhdessä, on ratkaistava, kumman vanhemman luona lapsi asuu. Lähtökohtana on lapsen etu. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2020.) Vanhempi, jonka luona lapsi asuu, on lähivanhempi. Hänen vastuullaan on pääasiallinen huolehtiminen lapsen arkihuollosta. Etävanhempi on vanhempi, jonka luona lapsi ei asu virallisesti. Etävanhempi on vastuussa arkihuollosta, kun hän tapaa lasta. (Kansaneläkelaitoksen www-sivut 2020.)

Harkittaessa lapsen asuinpaikkaa on tärkeää ottaa huomioon, kuinka asuminen ja lapsen arkeen kuuluvat asiat järjestyvät käytännössä parhaiten. Lapsi voi asua toisen vanhempansa luona tai vuorotellen kummankin vanhempansa luona. Vanhempien sopiessa vuoroviikkoasumisesta, voidaan sopia myös tarkempia ehtoja muun muassa vuoroasumisen vaihtorytmistä ja juhlapyhien vietosta. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut 2020.)

2.2 Kumppanuus- ja adoptiovanhemmuus

Adoptiovanhempi on vanhempi, joka on adoptoinut lapsen yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa joko kotimaasta tai ulkomailta. Myös perheen sisäinen adoptio on

mahdollinen. Tällöin vanhempi adoptoi avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa puolisonsa lapsen. Tällöin sosiaalinen vanhemmuus muuttuu juridiseksi vanhemmuudeksi. Suomessa adoptoiminen edellyttää aina adoptioeuvontaa ja adoptiovanhemmaksi hyväksymistä. (Helsingin kaupungin www-sivut 2020; Interpedian www-sivut 2020.)

Kumppanuusvanhemmuus on tyypillisintä sateenkaari- ja apilaperheissä. Vanhemmuutta voidaan jakaa kahden tai useamman aikuisen kesken. ” Kun lapsen vanhemmuutta jaetaan usean ihmisen kesken, voidaan soveltaa vanhaa sanontaa vaikka näin. Jaettu vanhemmuuden ilo on kaksinkertainen ilo. Jaettu vanhemmuuden huoli on puolikas huoli. Parhaimmillaan vanhemmuuden jakaminen voimauttaa kaikkia vanhempia, ruokkii heidän vanhemmuuttaan ja tukee toinen toistaan tiukassa tilanteessa.” Kumppanuusvanhemmuudessa parisuhde ja vanhemmuus saattavat kulkea käsikädessä, mutta voivat olla myös täysin erillisiä asioita. Kumppanuusvanhemmuus saattaa olla myös hyvin haastavaa. Useat perheet pohtivat huolellisesti vanhempien välistä rooli- ja vastuujakoa jo hyvissä ajoin ennen lapsen syntymää, usein jo ennen kuin lapsi on saanut alkunsa. Aina näin ei kuitenkaan tehdä ennalta. Kolmen tai useamman vanhemman apilaperheitä yhdistää se seikka, että kaikkien vanhempana toimivien aikuisten vanhemmuutta ei voida juridisesti vahvistaa. (Sateenkaariperheet ry:n www-sivut 2020.)

2.3 Huostaanotetun lapsen vanhemmuus

Lapsen huostaanoton jälkeen lapsen huoltajuus siirtyy sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen vastuulle, mutta lapsen vanhemmuus säilyy. Lastensuojelun tehtävä on tukea huostaanotetun lapsen lisäksi tämän vanhempia. Sosiaalityön lisäksi on myös muita tukipalveluita. Vanhemmalle tulee laatia oma asiakassuunnitelma vanhemmuuden ja kuntoutumisen tukemiseksi, suunnitelma tulee päivittää aina tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Vaikka lapsi on sijoitettuna kodin ulkopuolelle, vanhempien elatusvelvollisuus ei lakkaa, vaan vanhemmilta voidaan periä asiakasmaksu maksukyvyn mukaan. Sijaishuollon aikana lapselle tulee turvata yhteydenpito läheisiin, tarvittaessa vanhemman ja lapsen tapaamisia tulee tukea rahallisesti, mikäli vanhemman taloustilanne sitä vaatii. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut 2020.)

3 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN

Vanhemmuudessa voi tulla kenelle tahansa eteen vaiheita, jolloin tarvitaan tukea vanhemmuuteen. On tärkeää tietää, että tukea voi ja pitää saada kotikunnan perhe- ja sosiaalipalveluista. Sosiaalihuoltolaki takaa oikeuden kotipalveluun, kun se on välttämätöntä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Kotipalvelu ei edellytä lastensuojelun asiakkuutta. Perhetyöllä voidaan tukea vanhemmuutta ja perheen hyvinvointia sekä avohuollon tukitoimena että lastensuojelun asiakkuudessa. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.)

Yksi Pirkanmaan LAPE-hankkeen huomiosta oli kuitenkin se, että ei ole olemassa yhtä yksittäistä menetelmää tai toimijaa, joka kattaisi tai voisi hoitaa yksin vastuun vanhemmuuden tukemisesta (Valden 2018, 83). ” Vanhemmat odottavat ja toivovat saavansa tukea vanhemmuudelleen. Tämä tarve tuli johdonmukaisesti esille useiden maakunnallisten hankkeiden vanhemmille tekemissä LAPE-kyselyissä. Vanhemmat toivovat pitkäjänteistä tukea, joka jatkuu lapsen täysikäisyyteen asti. Vanhemmat odottavat, että heitä kuunnellaan ennakkoluulottomasti, etsitään ratkaisuja yhdessä heidän kanssaan ja otetaan paremmin huomioon perheiden yksilöllisyys ja kokonaistilanne. Vanhemmat kaipaavat lisää toimijoita ja uusia toimintatapoja sekä monipuolisia menetelmiä. Myös konkreettista apua kuten apua lastenhoitoon tarvitaan.” (Pelkonen, M. 2019. 104.)

Perheitä ja vanhempia kohtaavat työntekijät onnistuvat työssään sitä paremmin mitä paremmin perheen kanssa työskentelevä ammattilainen tuntee perheen ja sen oman perhekulttuurin, sillä jokaisella perheellä on omat toimintatapansa, asenteensa, arvonsa ja historiansa. Keskeisiä periaatteita työskentelylle ovat asiakaslähtöisyys, perhelähtöisyys ja lapsilähtöisyys. Myös perheen sosiaalinen ympäristö, kuten lähiyhteisöt ja tukiverkostot, vaikuttaa siihen, miten perheessä ajatellaan ja toimitaan. Perhe määrittelee itse, millainen se on. Työntekijältä se edellyttää perheen kohtaamista ilman ennakoasenteita sekä omien asenteiden ja työtöteen ymmärtämistä. Perhekulttuurin tunteminen auttaa työntekijää suhtautumaan perheeseen ammatillisesti. Käytännössä se tarkoittaa esimerkiksi sitä, että hän jättää työssään henkilökohtaiset mielipiteensä syrjään ja sietää perheiden erilaisuutta: jokaisella perheellä on oikeus toimia omalla tavallaan, kunhan toiminta ei riko lastensuojelu- tai muita lakeja. Muun muassa perheen siisteyskäsitteet voivat poiketa kotikäyntejä

tekevän työntekijän siisteyskäsitteistä. Asiaa tulee katsoa lapsen näkökulmasta ja niin kauan kuin sotkuisuus ei vaaranna lapsen hyvinvointia tai terveyttä, asia ei kuulu hänelle. Laki ei myöskään määrää, syökö lapsi välipaloina kasviksia vai jotain muuta. Perheen omaa kulttuuria arvostavan työntekijän tulee tiedostaa vallankäyttönsä rajat ja ymmärtää, missä asioissa perheellä on oikeus toimia omalla tavallaan. Kaikki perheenjäsenet ovat yksilöitä ja jokainen voi kokea perheen ja sen sosiaaliset verkostot omalla tavallaan. Työntekijä oppii tuntemaan perheen parhaiten, jos hän voi työskennellä saman perheen kanssa riittävän pitkään. (Järvinen ym. 2012, 17-28.)

Kasvatus on kulttuuriin sidottu ilmiö ja kasvatus on vanhempien vastuulla. Työntekijän tulee kannustaa vanhempia toimimaan ensisijaisina kasvattajina ja antaa sitten palautetta tarpeen mukaan. Työntekijän tulee selvittää ja ymmärtää käytännöt ja arvot joihin vanhempien ratkaisut perustuvat. Sekä työntekijä että vanhemmat tulkitsevat perheen tapahtumia oman ymmärryksensä kautta. Työntekijä voi joutua puuttumaan tilanteisiin ja hänen pitää ensisijaisesti pohtia, vaarantaako toiminta lapsen turvallisen kasvun ja kehityksen. Tämä ei ole aina kovin yksiselitteistä. (Järvinen ym. 2012, 129131.)

Hollantilaisen yliopiston lehtori Wim Goossens (2014) kirjoittaa artikkelissaan ”Parent-oriented professionals...” siitä, että vanhempien ja työntekijöiden välinen vuorovaikutus voi olla haasteellista. Vanhemmat määrittelevät itsensä aina lapsen kautta. Myös työntekijän mahdollinen oma vanhemmuus vaikuttaa hänen tapaansa toimia. Kun puhutaan lapsesta, sekä vanhemmat että työntekijä aistivat, voiko yhteistyöstä tulla toimivaa. Goossens toteaa, että jokaisesta vanhempien kanssa työskentelevästä ei tarvitse tulla huippuosaajaa vanhemmuuden ohjaamisessa, mutta jokaisen vanhempien kanssa työskentelevän tulee ymmärtää tietyt perusasiat suhteessa vanhemmuuteen. Muun muassa työntekijällä tulee olla riittävä teoreettinen viitekehys ja ymmärrys vanhemmuudesta sekä työntekijän tulee ymmärtää oma suhtautumisensa vanhemmuuteen. Goossens nostaa myös esille termin ammatillinen läheisyys. Työntekijöille opetetaan lähtökohtaisesti ammatillisen etäisyyden ottamista. Mutta hänen nähdäkseen vanhemmat kaipaavat enemmän ammatillista läheisyyttä, joka alkaa heti erimerkiksi kuulumaan tavassa jolla työntekijä puhuu asiakkaalle. (Goossens 2014.)

Suomessa järjestöillä ja yksityisellä palveluntuoton sektorilla on merkittävä rooli sosiaali- ja terveydenhuollossa, niin myös esimerkiksi perhetyön toteuttamisessa. Järjestöillä voi olla yksi tai useampi päätehtävä; kansalaisvaikuttaminen, vapaaehtoistyö tai palvelutuotanto. Isoimmat järjestöt toimivat kaikissa näissä tehtävissä. Järjestöt pystyvät nopeasti kehittämään toimintaansa palveluntarpeen muuttuessa. Järjestöjen heikkous on niiden rahoitus, joka usein koostuu Veikkauksen tuesta sekä kuntien ostopalvelutoiminnasta saaduista tuloista. Tämä kolmas sektori on kuitenkin keskeinen kumppani kunnille sosiaalialan töissä. (Järvinen ym. 2012, 65-66.)

Esimerkiksi Monimuotoiset perheet- verkostoon kuuluu 10 eri järjestöä, jotka kaikki toimivat vanhemmuuden tuen kentällä kohderyhmänään laaja-alaisesti eri perhe- ja vanhemmuusryhmät. Verkoston järjestön tarjoama tuki on monimuotoista, usein luonteeltaan tiedollista, mutta usein tavoitteena on liittää yhteen samassa elämäntilanteessa olevia ja hyödyntää näin vertaistukea. Tärkeä osa on myös tuottaa erilaista materiaalia ja koulutusta, joilla lisätään ammattilaisten tietämystä ja ymmärrystä erilaisista perheistä ja perhetilanteista. Kansalaisjärjestöillä on nykyään iso rooli vanhemmuuden tukemissa ja uusien palvelumuotojen kehittämisessä. (Heiskanen ym. 2019, 32-35.)

3.1 Varhaiskasvatus ja vanhemmuuden tukeminen

Varhaiskasvatus ja asumisohjaus ovat vanhemmuuden tukemisen näkökulmasta hieman samanlaisessa asemassa. Kummassakaan tehtävässä vanhemmuuden tukeminen ei ole ensisijainen tehtävä, sen ollessa varhaiskasvatuksessa lapsen hoito ja kasvatus, kun taas asumisohjauksessa keskiössä on asuminen. Kuitenkin molemmissa tehtävissä ollaan vuorovaikutuksessa perheiden ja vanhempien kanssa, jolloin on mahdollisuus varhaiseen puuttumiseen ja matalan kynnyksen tukemiseen. Varhaiskasvatuksen kentällä on keskitytty paljon perheiden tukemiseen ja kehitetty hyviä käytäntöjä vanhemmuuden tukemiseen varhaiskasvatuksen arjen keskellä.

”Varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatus tukee lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia.” Varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa monissa eri ympäristöissä;

päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai erilaisessa avoimessa toiminnassa, esimerkiksi kerhoissa. Kunnilla on velvollisuus ja vastuu toiminnan toteuttamisesta. Vanhemmat tekevät päätökset varhaiskasvatukseen osallistumisesta. (Opetushallituksen www-sivut 2020.)

Yksi määritelmä varhaiskasvatukselle on se, että varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Jotta edellä mainittu toteutuisi, tarvitaan varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien välistä tiivistä yhteistyötä. Jokaiselle lapselle tehtävä henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma on keskeinen työskentelyn perusta, suunnitelma laaditaan yhdessä vanhempien kanssa. Varhaiskasvatuksen keskeinen tehtävä on tukea kodin kasvatusta ja ammattitaitoinen henkilökunta etsii aktiivisesti keinoja tukea vanhemmuutta. Keskustelut vanhempien ja henkilöstön kesken ovat osa arkea, mutta lisäksi sovitaan erillisiä kasvatuskeskustelu-aikoja. (Järvinen ym. 2016. 122-124.)

Päivähoidon työntekijöillä on koulutus ihmisten kohtaamiseen ja avun tarjoamiseen vanhemmille. Tieto perheen elämäntilanteesta auttaa työntekijöitä. Vanhemmuutta voidaan tukea päivähoidossa keskustelemalla perheen hyvin sujuvista asioista ja löytää näin perheen omia vahvuuksia. Apua keskusteluihin voidaan hakea vaikkapa vanhemmuuden roolikartasta. Kartan avulla voidaan avata keskustelua esimerkiksi kasvatuskeskusteluissa. Työntekijä peilaa vanhempien kertomusta arjen tilanteisiin ja näin voidaan korostaa vanhempien olemassa olevia vahvuuksia. Roolikartan avulla käydyissä keskusteluissa voidaan myös vahvistaa vanhempien ymmärrystä siitä, että lapsi tarvitsee erilaista vanhemmuutta eri elämäntilanteissa ja ikävaiheissa. Varhaiskasvatuksen kentällä haetaan aktiivisesti uusia menetelmiä vanhemmuuden tukemiseen. (Järvinen ym. 2016. 15-16.)

Kasvuturve-projekti oli vuosina 2001-2003 Turun seudulla päiväkodeissa toteutettu projekti, jossa keskeisenä tavoitteena oli hakea uusia menetelmiä siihen, miten tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Lastentarhanopettajien mielestä vanhemmuuden tukeminen oli perheiden auttamista, ohjaamista, keskustelua ja kuuntelemista, kannustusta, opastamista ja tukevaa kanssakulkemista. Tutkimuksessa mukana olleet lastentarhanopettajat tekivät hyvin vähän yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa vanhempien tukemiseksi. (Keskinen & Virjonen 2004, 5-63.)

Joensuun kaupungin varhaiskasvatus- ja koulukeskus on järjestänyt Varhaiskasvatuksen perheohjausta vuodesta 2011 lähtien kaikille varhaiskasvatusikäisille. Perheohjauksessa työskentelee kaksi perheohjaajaa ja yhteyttä voi ottaa perhe suoraan, varhaiskasvatuksen henkilökunta kuin yhteistyöorganisaatiokin. Perheohjausta toteutetaan perhetyön omissa tiloissa tai varhaiskasvatuksen yksiköissä, perheen toiveen mukaan. Perheohjaus on maksutonta luottamuksellista toimintaa, jossa käyntejä ei kirjata mihinkään osallistujien tietoihin. Tarpeen vaatiessa kävijät ohjataan muiden palvelujen (esimerkiksi neuvola, perhekeskukset) piiriin. Vanhemmat saavat tukea muun muassa kuuntelun ja keskustelun muodossa, perheohjaaja voi toimia kasvatuskumppanina verkostojen puuttuessa tai perhe voi osallistua järjestettyihin vanhempainiltoihin.

(Kokkola 2017.)

3.2 Perhetyö ja vanhemmuuden tukeminen

Perhetyö on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua, joka tukee erityistä tukea tarvitsevien lasten terveyttä ja kehitystä. Työ on sosiaaliohjausta, joka muun muassa tukee vanhemmuutta, vahvistaa perheen toimintakykyä ja ohjaa kodin arkirutiinien hallintaa. Perhetyö ei vaadi lastensuojelun asiakkuutta. Kunnat voivat itse päättää perhetyön järjestämisestä ja sitä voidaan järjestää myös neuvolan tai varhaiskasvatuksen yhteydessä. Työn tavoite on tarjota tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja siinä määrin kuin perhe tarvitsee. Ennen perhetyön alkua tehdään palvelutarpeen arvio, jossa selvitetään tuen tarve. Perhetyöntekijä voi esimerkiksi tukea lasten kasvatuksessa ja hoidossa, antaa tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä tukea lasten ja vanhempien välistä hyvää vuorovaikutusta. Työ perustuu työntekijän ja vanhempien tai vanhemman väliseen luottamukselliseen suhteeseen. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut 2020.)

Keskeistä perhetyössä on lapsen edun turvaaminen. Lapsi on itse omien asioidensa asiantuntija ja häntä tulee kuulla iästä huolimatta. Lapsen etua ajatellessa on huomioitava myös lapsen ikä, viikko on erilainen aika vauvalle tai esikouluikäiselle lapselle. Perheiden kanssa työskennellessä ei ole aina itsestään selvää, mikä on lapsen ja mikä perheen etu. Ideaali tilanteessa olisi yksi, koko perheen etu, mutta se ei aina ole mahdollista. (Järvinen ym. 2012, 137.)

Vuorovaikutusosaaminen asiakassuhteessa on keskeisin alue ammatillisessa perhetyössä. Vuorovaikutus on yhteistyötä, mutta perhetyöntekijällä on vastuu ohjata vuorovaikutuksen kulkua. Ammatilainen tietää, mikä mitkä tekijät johdattavat tilanteita eteenpäin kuin myös mitkä ovat esteenä vuorovaikutuksen etenemiselle. Työntekijän tulee myös usein ohjata vanhemman ja lapsen tai vanhempien välistä vuorovaikutusta. (Järvinen ym. 2012, 139-140.)

Perhetyön toteutus riippuu monesta eri asiasta. Muun muassa perheen tarpeet, toiveet ja tilanne sekä työntekijän osaaminen ja kiinnostus vaikuttavat kokonaisuuteen. Seuraavassa esitellään lyhyesti perhetyössä yleisesti käytössä olevia menetelmiä. Työn suunnittelu ja dokumentointi ovat tärkeä ja keskeinen osa ja vaativat tarkkuutta ja huolellisuutta. Suunnitelma laaditaan perheen kanssa yhdessä työskentelyn alkaessa ja dokumentointi palvelee puolestaan jatkosuunnittelua ja arviointia. (Järvinen ym. 2012, 159-160.)

Perhetyötä tehdään usein kotikäynnein perheen kotona, joka on perheen yksityisyyteen kuuluva alue, joten perhe päättää työntekijä ottamisesta kotiinsa. Tapaamisten tavoitteista, kestosta ja ajoituksesta sovitaan yhdessä. Kotikäynti voi olla tavoitteeltaan pelkästään luottamuksellisen ja vastavuoroisen asiakassuhteen rakentaminen ja ylläpitäminen. Tai sitten jotain ihan muuta. Kotikäynneillä voi tulla vastaan monenlaisia yllättäviäkin tilanteita; vieraita, kotieläimiä, vaaratilanteita, kahvikutsuja. Työntekijän tulee miettiä etukäteen organisaationsa ohjeistukset ja omat toimintamallit. (Järvinen ym. 2012, 164-166.)

Tilanteen kartoittaminen ja tavoitteiden asettaminen ovat perhetyön alkuvaiheen tehtäviä. Perhe on hakeutunut tai lähetetty perhetyöhön yleensä jonkun ongelman, muutostilanteen tai avun tarpeen vuoksi. Työn lähtökohta on perheen arjen kuvaus. (Järvinen ym. 2012, 168-169.)

Vanhemmuuden, parisuhteen ja perhetilanteen tarkastelu on haastavaa ja niiden tarkasteluun on kehitetty monenlaisia menetelmiä. Kun joudutaan arviomaan vanhemmuutta, keskeistä on, vaarantaako vanhemmuus nykyisellään lapsen kasvua ja kehitystä. Työntekijän on tärkeää tietää millaisia menetelmiä muut toimijat käyttävät perheen kanssa, ettei perheelle esimerkiksi anneta samoja lomakkeita uudelleen ja

uudelleen täytettäväksi. Paljon käytetyt menetelmät pohjautuvat roolikarttamenetelmiin, joihin on saatavilla laajalti lisäkoulutusta. (Järvinen ym. 2012, 169-173.)

Keskusteluvuorovaikutus muodostaa perhetyön perustan. Arviointi ja palautteen antaminen kuuluvat jatkuvasti osaksi perhetyötä. Palautteen antajan on seistävä omien sanojensa takana. Asiakkaan on usein helpompaa ottaa vastaan palautetta omalla kielellään, työntekijän on siis mukautettava tarvittaessa omaa puhetapaansa. Ohjaaminen ja neuvojen antaminen on keskeistä, kun perhe tarvitsee selkeää tietoa. Poikkeuksellisissa tilanteissa työntekijä voi joutua myös käyttämään määräävää otetta, jos hän ei voi jostain syystä auttaa asiakasta auttamaan itse itseään, esimerkiksi asiakkaan ollessa sekainen tai itsetuhoinen. Kysymykset ovat eräänlaisia väliintuloja ja sopivasti toisin tekemällä työntekijä auttaa perhettä löytämään mahdollisen uuden tavan toimia jossakin tilanteessa. Voimavaraistavassa keskustelussa hyödynnetään erityisesti asiakkaan voimavaroja. Dialogisuus ja reflektiivisyys vaativat aikaa, luottamusta ja kuuntelemisen taitoa, mutta ne ovat hyvän vuorovaikutuksen peruselementtejä. Huolen puheeksi ottaminen tulee eteen, kun työntekijälle nousee huoli lapsen tai perheen tilanteesta. Tällöin työntekijä usein hakee vahvistusta ajatukselleen kollegoilta tai muilta perheen kanssa työskenteleviltä. (Järvinen ym. 2012, 177-190.)

Vuorovaikutuksellista tukemista voidaan toteuttaa erilaisin teoreettisin lähtökohdin. Seuraavassa on esitelty lyhyesti muutamia erityisesti Suomessa esillä olevia näkökulmia (Vilen, Leppämäki, Ekström 2008, 134).

Psykodynaaminen näkökulma lähtee ajatuksesta, että myönteiset ihmissuhteet edistävät terveyttä ja kielteiset voivat heikentää sitä. Näkökulma tarjoaa erilaisia teoreettisia työkaluja asiakkaiden voimavaroja tukevaan kohtaamiseen sekä vuorovaikutuksen tutkimiseen ja ymmärtämiseen. Tällaisia ovat muun muassa vastarinta, distanssi, transferenssi ja empatia. ”Vastarinta määritellään ilmiöksi, jossa ihminen vastustaa tiedostamattomien ja esitietoisten merkityskokemusten tuleamista tietoisuuteen niiden jonkinlaisen epämiellyttävyyden tai uhkaavuuden vuoksi, minkä johdosta hän vastustaa omaa muuttumistaan.” Vastarinnasta voidaan nähdä myönteinen ja adaptiivinen tehtävä eikä sitä tarvitse tulkita. Asiakkaalle annetaan aikaa ja tuetaan sopeutumista ja suojautumistaan, jolloin vastarinta saattaa lievitä

itsestään. Kahden ihmisen välistä etäisyyttä voidaan kuvata distanssin käsitteellä. Etäisyys voi olla fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista. Työntekijän herkkyyys löytää kaikin tavoin oikea interpersoonallinen distanssi vaatii ammattitaitoa. Säätelyn peruseriaate on se, että asiakkaan ollessa kovin avoin, työntekijä on hyväksyvän neutraali ja tarvittaessa toppuuttelee asiakasta. Asiakkaan ollessa hyvin sulkeutunut, työntekijän tehtävänä on luoda asiakasta arvostavaa läheisyyttä. Transferenssiä eli tunteensiirtoa tapahtuu ammatillisessa vuorovaikutuksessa molempiin suuntiin. Transferenssitunteilla asiakas tiedostamattaan siirtää työntekijään tunteita aikaisempaan merkittävään ihmissuhteeseen liittyen. Vastatransferenssitunteet ovat päinvastaisia. Empaattiset, asiakkaan kokemuksiin ja tunteisiin kosketuksissa olevat tunteet, voivat auttaa asiakkaan kokemusten ymmärtämistä. (Vilen ym. 2008, 137-151.)

Kognitiivisessa näkökulmassa lähtökohta on ajatusten ja uskomusten muuttaminen. Vain kärsimystä ja haittaa aiheuttavia ajatuksia tunteita on tarpeen muuttaa. Omien uskomusten pohdinta ja kyseenalaistaminen on tärkeää työntekijälle, jotta todellista vuorovaikutusta voi kehittyä. Kognitiivisessa ajattelussa keskeisiä muuttamisen kohteita ovat subjektiiviset ajatusvääristymät, jotka eivät asiakkaan kokemusta hyvinvoinnistaan edistä. Tällaisia ajatusvääristymiä ovat erilaiset skeemat, uskomukset ja ajattelutavat. Ajatusvääristymiä ei voi vain kääntää myönteisiksi vaan niitä tulee tarkastella ja etsiä realistisia vaihtoehtoja. Tätä voidaan nimittää vaihtoehtoisen totuuden rakentamiseksi. (Vilen ym. 2008, 157-165.)

Ratkaisukeskeinen näkökulma voidaan määrittää monin tavoin. Sen sanotaan kuuluvan lyhytterapiaan. Samoja piirteitä jotka kuvaavat lyhytterapiaa, voidaan pitää ratkaisukeksisyyden keskeisinä piirteinä. Ratkaisukeskeisyydessä ihmistä pidetään kyvykkäänä, asiakkaan näkökulma hyväksytään, asiakkaan kanssa liittoudutaan terapeuttisesti, onnistuminen luetaan asiakkaan ansioksi, asiakkaan käyttäytymistä observoidaan personoinnin sijaan sekä ajatellaan työntekijän oppivan asiakkaalta. Myös mitä tahansa suuntausta, jossa keskitytään ongelmien syiden etsimisen sijaan niiden ratkaisemiseksi ja yksilön voimavaroja vahvistamiseksi, voidaan pitää ratkaisukeskeisenä näkökulmana. Oleellista on, ettei ongelmia pidetä välttämättä helposti ratkaistavina eikä niiden olemassaoloa tai ongelmista puhumista kielletä. Ratkaisukeskeisyydessä tavoitteet asetetaan asiakkaan ja työntekijän keskinäisellä neuvottelulla. Tavoitteen on hyvä olla asiakkaalle mielekäs ja tavoite muodostetaan

suuntaamalla asiakkaan ajatukset tulevaan. Tavoitteiden tulee olla saavutettavissa. (Vilen ym. 2008, 171-183.)

”Narratiivinen, tarinallinen näkökulma on tapa ajatella tiedosta ja maailmasta. Jokaisella on paljon elettyjä ja vielä elämättömiä tarinoita ja niitä tarinoita, joita haluaisi päästä elämään todellisuudessa (Vilen ym. 2008, 206).” Ohjaustyössä voidaan käyttää tarinallista näkökulmaa ja voidaan käyttää esimerkiksi tarinamalleja. Ensin käydään läpi asiakkaan oma tarina jostakin tilanteesta ja sen jälkeen etsitään vaihtoehtoinen tarina. Pohditaan yhdessä, miten joku toinen, vaikkapa asiakkaan vanhempi tai lapsi kertoisi saman tarinan. Saduttaminen on yksi narratiivisuuden muoto. Varhaiskasvatuksessa sadutusta käyttäneet ovat kertoneet oppineensa kuuntelemaan lasta aktiivisemmin ja ymmärtämään lasta paremmin. Narratiivisuudessa voidaan myös hyödyntää esimerkiksi ulkoistamista, jolloin puhutaan ongelmasta ikään kuin ihmisestä ulkopuolisena asiana. Tällöin onnistuneita ratkaisuja voi näin löytyä helpommin. Jos ihmisen vallitseva elämäntarina on hyvin kielteinen, se voi jopa rajoittaa elämää kapeuttaessaan ihmisen omaa näkemystä. Tällöin tarvittaisiin vallitsevan tarinan rinnalle muita tarinamahdollisuuksia. Kautta aikojen on käytetty satuja, kertomuksia, legendoja ja myyttejä vaikuttamaan ihmisiin ja heidän käytökseensä. (Järvinen ym. 2012, 186; Vilen ym. 2008, 207-217.)

Koska monet ihmiset ovat tottumattomia keskustelemaan ja pohtimaan asioita syvällisesti, on hyödyllistä käyttää toiminnallisia menetelmiä. Toiminnallisiin menetelmiin kuuluu muun muassa erilaisia taidelähtöisiä menetelmiä, leikkejä ja pelejä, rooliharjoituksia ja liikunnallisia menetelmiä. Tällaisia menetelmiä on tarkoituksenmukaista käyttää, kun tarvitaan uutta ja erilaista tapaa olla suhteessa perheen ongelmaan. Ohjaajan rooli on tärkeä ja on oleellista tietää, miksi tiettyä menetelmää käyttää ja mihin teoreettiseen viitekehykseen se perustuu. Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen perustuu kiintymyssuhdeteorian ymmärrykseen. Se korostaa pysyvien ja turvallisten vuorovaikutussuhteiden merkitystä. Vanhempi saattaa tarvita apua vuorovaikutuksen muodostuksessa esimerkiksi, kun lapsi on jollain tavoin erilainen, vanhemmalla on huono itsetunto tai vaikeita käsittelemättömiä kokemuksia tai vanhempi on jyrkkä ja ehdoton asenteissaan. Myönteisellä palautteella toimivista tilanteista ja puolestaan puuttumalla korjaavasti (esimerkiksi nostamalla vauva vanhemman syliin, kun tämä kaipaa huomiota) huonosti toimiviin tilanteisiin, voidaan tukea vuorovaikutusta. (Järvinen ym. 2012, 195-199.)

”Videoavusteisella vuorovaikutuksen ohjauksella tarkoitetaan voimavarakeskeistä, vanhempien ja lasten toimintaa tarkastelevaa tiiviskestoista interventio-ohjelmaa”. Tällöin perhe on tiiviisti mukana elämäntilanteesta nousseen ongelman ratkaisemiseksi. Kotona tapahtuvalla käynnillä työntekijä kuvaa perheen arkea yhteisen suunnitelman mukaan ja nauhan analysoinnin jälkeen katsoo sitä yhdessä perheen kanssa. (Järvinen ym. 2012, 200.)

Verkostotyö on perhetyössä eri alojen asiantuntijoiden ja perheen yhdessä tekemään työtä. Työssä voidaan hyödyntää verkostokarttoja sekä verkostopalavereita tilanteiden mukaan. (Järvinen ym. 2012, 202-206.)

Työparityöskentelyä voidaan käyttää perhetyössä, jos asiakasprosessin vaihe, vaikeusaste, työntekijöiden resurssit tai perheen koko sitä vaatii tai mahdollistaa. Työparityöskentely mahdollistaa muun muassa lasten ja aikuisten kanssa yhtäaikaista työskentelyä. Työparityöskentelyä voidaan hyödyntää koko perhetyön ajan tai osana aikaa. (Järvinen ym. 2012, 210-211.)

Vertaistukiryhmillä tarkoitetaan joko organisoidusti tai vapaamuotoisesti järjestynyttä ryhmää. Vertaisryhmiä voidaan hyödyntää perhetyössä ja erityisesti ennaltaehkäisevässä työssä siinä on nähty mahdollisuuksia. Ryhmien myötä perheen kynnys hakea apua jatkossa saattaa alentua. Ryhmän ohjaaminen vaatii perehtymistä ryhmien dynamiikkaan sekä asiantuntemusta aiheesta. Ohjaaja huolehtii niin käytännön järjestelyistä kuin ryhmän ilmapiiristä sekä ohjaa ryhmää toivottuun suuntaan. (Järvinen ym. 2012, 212-220.)

Perheiden stressi- ja kriisitilanteissa perhetyöntekijän tehtävänä on toimia perheen tukena. Perheen tarvitessa lisätukea, perhetyöntekijän on tunnistettava avun tarve ja tunnettava alueensa palvelujärjestelmä ja kriisityön toimijat ja ohjattava perhe tai sen jäsen avun piiriin. (Järvinen ym. 2012, 221-223.)

Perhetyön päättäminen on merkittävä vaihe työskentelyssä. Työ voi päättyä sovitusti, kun tavoitteisiin on päästy tai yllättäen tilanteiden muuttuessa. Päätösvaihe on yleensä arvioinnin paikka vaikka, arviointia voitaisiin tehdä myös puoli vuotta päättymisen

jälkeenkin. On tärkeää sopia siitä, päättyykö työskentely täysin vai pidetäänkö yhteyttä jatkossa puhelimitse tai tapaamalla. (Järvinen ym. 2012, 223-224.)

3.3 Vanhemmuuden roolikartta

Vanhemmuuden roolikartta on Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymän vuonna 1999 luoma työkalu kaikille vanhemmuudesta ja lapsen kehityksestä ja kasvatuksesta kiinnostuneille ihmisille. Roolikartan käyttö ei vaadi laaja-alaista teoriatietojen osaamista. Tausta-ajatuksena on se, miten vanhemmuutta voitaisiin arkiajattelussa hahmottaa mahdollisimman selvästi ja luonnollisesti. Roolikartan avulla vanhemmuus pyritään näkemään mahdollisimman tuttuna ja arkisena kokemuksena jota kaikki voivat ymmärtää, vaikka siihen liittyykin paljon vaikeita asioita. (Ylitalo 2011, 3-12.)

Roolikartta sisältää viisi motivaatoroolia, vanhemmuuden tehtäväaluetta. Ne ovat rakkauden antaja, elämänopettaja, ihmissuhdeosaaja, huoltaja ja rajojen asettaja. Jokainen rooli voidaan jakaa pienempiin tavoiterooleihin. Esimerkiksi huoltaja on muun muassa ruuan antaja, vaatettaja, virikkeiden antaja, levon antaja ja rahan käyttäjä. Tavoiteroolit jaetaan vielä tekorooleihin, esimerkiksi ruuan antaja toimii niin, että lapsi saa riittävän ja terveellisen ravinnon. Näin vanhemmuuden tehtäviä jaetaan selkeisiin ja helposti ymmärrettäviin osiin. Roolien kehittymistä arvioidaan asteikolla sopivasti kehittynyt- ylikehittynyt- alikehittynyt- puuttuva-vääristynyt. Vanhemmuuden roolikartta sovelluksineen on erinomainen työväline ja siitä on tullut oiva apua lasten ja vanhempien parissa työskenteleville ammattilaisille. (Ylitalo 2011, 3-14.)

4 HUOLEN PUHEEKSI OTTAMINEN

”Huolen puheeksiottaminen on tapa ottaa askarruttava asia puheeksi toista loukkaamatta. Suhteet eivät vahingoitu, vaan päinvastoin paranevat, vaikka keskustellaan hankalista asioista. Tärkeää on, että huoli otetaan puheeksi kunnioittavalla tavalla toisen (asiakkaan, huoltajien, alaisen jne.) kanssa.

Työmenetelmässä otetaan esiin oma huoli ja pyydetään apua sen huojentamiseen. Huoli kannattaa ottaa puheeksi varhain – näin yhteistyöhönkin päästään varhain. Huolen vyöhykkeistö auttaa työntekijää arvioimaan tuen ja yhteistyön tarvetta.” (Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut 2020.)

Koska työntekijät eivät halua vahingoittaa työskentelyolosuhteita, he saattavat epäröidä huolen puheeksi ottamista. Dialoginen, kunnioittava huolen puheeksi ottaminen tähtää siihen, että luottamus lisääntyisi eivätkä suhteet työntekijöiden ja asiakkaiden väillä vaikeutuisi. Kun käytetään tapoja joilla ei loukata asiakkaita, heidän reaktionsa ovat odotettua myönteisempiä. Kun huoli otetaan puheeksi varhain ja dialogisesti, yhteistyösuhteet voivat jopa parantua hankalissakin kysymyksissä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut 2020.)

Huolen puheeksi ottamisen helpottamiseksi on kehitetty menetelmä, joka toimii tilanteissa joissa lapseen tai nuoreen liittyvä huoli pitäisi ottaa esille hänen huoltajiensa kanssa. Vaikea asia voidaan ottaa esille kunnioittavasti ja toiselle osapuolelle tukea tarjoten. Stakesin oppaassa esitettyä tapaa voidaan hyödyntää myös laajemmin, niin muun tyyppisissä työpaikoissa kuin kotiloissa. (Eriksson & Arnkil 2009, 4-12.) Menetelmässä voidaan käyttää puheeksiottamisen apuna lomaketta, jossa huolen aihetta lähestytään ennakoiden. Lomake sisältää tietyt kysymykset, joita voi käyttää apuna puheeksiottotilanteeseen ja arvioida tilannetta jälkikäteen. Lomakkeen ensimmäistä osaa käytetään, kun työntekijällä on työskentelysuhte, jossa puheeksiotto koetaan tarpeelliseksi ja työntekijä haluaa tietää tilanteesta lisää ymmärtääkseen sitä. Toista osaa käytetään, kun työntekijä on juuri valmistautumassa tapamaan lapsen tai nuoren huoltajan tai huoltajat. Lomakkeen kysymysten tarkoitus on auttaa työntekijää löytämään arvostava, työntekijälle sopiva tapa ilmaista huolensa. Kolmannessa osassa kysymysten avulla työntekijä voi arvioida mennyttä tilannetta. (Eriksson & Arnkil 2009, 12-13.)

Varhainen puuttumien saattaa ensikuulemalta kuulostaa epäkunnioittavalta toisten asioihin puuttumiselta. Stakesin oppaassa ja työskentely mallissa on kyse varhaisen puuttumisen hyvien käytäntöjen kehittelystä, jossa varhainen puuttuminen on kunnioittavaa. Kehittely on edetessään painottunut yhä enemmän dialogisuuden turvaamiseen eli hyvään vastavuoroisuuteen. Erilaisia maaleja on olemassa muun muassa päihde- ja mielenterveyspuolella, tämän mallin keskittyessä nimenomaan

lapsen tai nuoreen liittyvästä huolesta huoltajien kanssa. Seuranta-aineiston mukaan menetelmä näyttää rohkaisseen ja helpottaneen puheeksiottoa ja tuoneen työskentelyyn toivoa ja vaihtoehtoja. (Eriksson & Arnkil 2009, 6-7.)

Jotta huolten varhaisen ja dialoisen puheeksioton kulttuuri muuttuisi, tarvitaan laajaa asennemuutosta muun muassa ajankäyttöön liittyen kaikilla organisaatioiden tasoilla. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos kouluttaa kuntiin paikallisia puheeksiottamisen kouluttajia, jotka puolestaan kouluttavat henkilöstöä omissa kunnissaan/toimintapiirissään. (Terveys ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut 2020.)

4.1 Huolen vyöhykkeet

Terveys ja hyvinvoinninlaitoksen internetsivuilta löytyvää huolen vyöhykkeistöä työntekijä voi käyttää arvioidakseen tuen ja yhteistyön tarvetta asiakastilanteissa. Vyöhykkeistö on oman työn arvioinnin työkalu jota ei saa koskaan käyttää asiakkaiden minkäänlaiseen luokittelun tai rekisteröinnin välineenä. (Terveys ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut 2020.)

Ei huolta 1	Pieni huoli 2	Tuntuva huoli 3	Suuri huoli 4
Ei huolta lainkaan.	Huoli tai ihmettely käynyt mielessä. Luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli on tuntuva. Omat voimavarat ovat ehtymässä. Lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huoli on erittäin suuri. Omat keinot ovat lopussa. Tilanteeseen on saatava muutos heti.

Kaavio 1. Huolen vyöhykkeistö. (Terveys ja hyvinvoinninlaitokset www-sivut 2020.)

Vyöhykkeistössä mahdollinen huoli asiakastilanteissa on jaettu neljään eri luokkaan. Ensimmäisessä vyöhykkeessä huolta ei koeta lainkaan, yhteistyö asiakkaan kanssa koetaan toimivaksi ja sen kautta päästään tavoiteltaviin tuloksiin. Toisessa

vyöhykkeessä työntekijä kokee pientä huolta tilanteesta, joskus toistuvastikin. Työntekijä kuitenkin kokee omien toimintatapojen ja yhteistyön olevan riittävää tilanteen paranemiseksi. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut 2020.)

Kolmannessa tuntuvan huolen eli huolen harmaassa vyöhykkeessä työntekijä kokee koko ajan läsnäolevaa tai kasvavaa huolta tilanteesta. Työntekijä saattaa olla epävarma tilanteen vakavuudesta, mutta selvää on, että hän ei enää yksin pysty edesauttamaan tilannetta riittävästi. Huolen harmaalla vyöhykkeellä on viimeistään otettava huoli puheeksi ja alettava käydä dialogia tilanteen kehittymiseksi parempaan suuntaan. Neljännessä suuren huolen vyöhykkeessä työntekijä saattaa kokea lapsen tai perheen olevan välittömässä vaarassa ja kokee ettei heille käy hyvin, jos tilanteeseen ei puututa. Tilanteessa tarvitaan kaikki tarvittavat yhteistyötahot – ja kumppanit mukaan työskentelyyn ja työskentelyssä voidaan tarvita kriisityömenetelmiä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut 2020.)

5 ASUMISOHJAUS

Asumisohjaus on nuorisoasuntojen asukkaille suunnattua tukea asumiseen, joka on yksilöllistä ohjausta, jossa keskitytään asumisen onnistumisen turvaamiseen. Asumisohjausta käytetään, kun herää huoli asukkaan pärjäämisestä ja osaamisesta taloudellisesti, asunnon kunnossapidon tai henkilökohtaisen hyvinvoinnin osalta. Asumisohjauksen tarve havaitaan yleensä asuntohaastattelussa ja se määritellään yksilöllisesti. Asumisohjaajien antaman ohjauksen lisäksi asumisohjaukseen sisältyy palveluohjausta muiden toimijoiden piiriin. Asumisohjausta voidaan toteuttaa myös puhelimitse, sähköpostilla ja somen välityksellä, mutta ensisijaisesti tapaamalla asukas joko yhdistyksen tiloissa tai asukkaan omassa asunnossa. Ohjauksen tarkoituksena on kehittää asukkaiden asumisen taitoja sekä taloudenhallinnan taitoja niin, että itsenäinen asuminen mahdollistuu ja asunnottomuus ei toteudu eikä uusiudu. (NAL Rovaniemi ry:n www-sivut 2020, Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnot ry:n www-sivut 2020; Nuorisoasuntoliitto ry:n www-sivut 2020)

Nopinan asunnoissa asumisohjausta tehdään paljon. Työntekijämäärä suhteessa asuntojen määrään mahdollistaa sen, että jokaisen vuokrasopimuksen uusimisen yhteydessä asumisohjaaja tekee kotikäynnin asukkaan luona. Jokaisen asukkaan ensimmäinen vuokrasopimus on lyhyt, 4kk pituinen. Jokainen asukas tavataan siis

useamman kerran ensimmäisen puolen vuoden asumisen aikana, kun huomioidaan, että ennen muuttoa tavataan yleensä useampi kerta tulevaa asukasta. Kotikäynneillä on vahva asumisohjauksen ote ja asukkaan tilanteeseen keskitytään aina kokonaisuutena.

5.1 Asumisohjauksen prosessi Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnoilla

Asumisohjausta Nopinassa toteutetaan aina asiakaslähtöisesti eikä se ole koskaan täysin tietyn kaavan mukaista. On kuitenkin olemassa malli, jota mukaillen jokaisen asukkaan kanssa edetään.

Kun asumisohjaajat saavat tiedot asunnon tyhjentyisestä, aletaan etsiä uutta vuokralaista. Asukkaat valitaan hakemusten perusteella haastatteluun, jokainen asunnon saava asukas haastatellaan henkilökohtaisesti. Työtapa on valittu siitä syystä, etteivät mahdolliset puutteet hakemuksessa tai kirjoitustaidossa vaikuta asunnon saantiin. Joskus asumisohjauksen tarve selviää jo hakemusta käsitellessä, usein haastattelutilanteessa. Haastattelussa käydään laajasti läpi asunnon hakijan kokonaistilanne ja asunnon tarve. Haastattelusta lähtien asumisohjaajilla on käytössä asumisohjauksen työote. Myös hakijat joille ei voida tarjota asuntoa pyritään ohjeistamaan asunnon jatkohakua varten.

Asunnon saavan hakijan kanssa prosessi jatkuu mahdollisesti avustuen tarvittavissa hakemuksissa (vuokravakuus, asumistuki, muuttoavustus, toimeentulotuki). Osa asukkaista hoitaa hakemukset itsenäisesti tai heillä ei ole niihin tarvetta. Muuttovaiheessa on hyvin laaja asumisen perehdytys lähes jokaisen asukkaan kanssa, vain poikkeustilanteissa muutto tapahtuu ”avaimet vaihtamalla”. Jokaisen asukkaan luona tehdään kotikäynti 2-4 viikkoa muuton jälkeen, jolloin käydään läpi jo aiemmin esillä olleita asioita ja mahdollisesti uusia esiin tulleita asioita. Jokaisen kohtaamisen aikana mietitään asukkaan elämäntilanteen kokonaisuutta, ei vain asumisen osuutta vaikka pääpaino on asumisessa. Asumisen alkuvaiheen jälkeen asumisohjaus jatkuu joko säännöllisesti sovituin tapaamisin tai sitten tyypillisimmin tarpeen vaatiessa. Asumisohjaajat ovat tavoitettavissa lähes aina arkisin virka-aikaan ja sovitusti muulloinkin. Asukas tavataan vähintään aina uuden vuokrasopimuksen tekemisen yhteydessä. Vuokrasopimuksen ovat aina määräaikaisia, mutta niiden pituus vaihtelee suuresi 4kk-3vuoden välillä.

Osalla asukkaista tiedetään jo ennalta selkeä tarve tuelle asumisen aikana. Tällöin pyritään siihen, että asukas saisi asumisen alkuvaiheessa kunnan ostopalveluna hankkimaa sosiaalisen isännöinnin tai tuetun asumisen palvelua, jolloin tuki ja tapaamiset ovat tiivistä saatavilla ja niiden etenemistä seurataan yhteistyössä sosiaalityön kanssa. Aina ostopalvelun saaminen ei kuitenkaan jostain syystä onnistu ja silloin pyritään asumisohjauksella vastaamaan asukkaan tuen tarpeeseen.

5.2 Sosiaalinen isännöinti

Nopina tuottaa sosiaalisen isännöinnin palvelua, jonka keskeinen tarkoitus on tarjota tukea nuorelle erityisesti taloudellisen puolen osaamiseen. Keskeinen kohderyhmä palvelulle ovat luottotiedot menettäneet asukkaat ja joilla on suurentunut riski asumisen kriisiytymiseen tai asuminen on kriisiytynyt taloudellisten ongelmien vuoksi. Asukas tavataan (yleensä) omassa kodissaan ja hänen kanssaan hoidetaan tarvittavia asioita kodin ulkopuolella. Säännöllisiä tapaamisia kuukausittain on yleensä kaksi. Tavoitteena on asumisen ongelmien ehkäiseminen, niiden pienentäminen sekä asunnottomuuden ennaltaehkäisy / uusiutumisen ehkäisy. (Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnot ry:n omavalvontaohjelma 2019.)

5.3 Tuettu asuminen

Nopina tuottaa tuetun asumisen palvelua, jonka tarkoituksena on tukea eri syistä tukea tarvitsevia nuoria itsenäisessä asumisessa niin, että asuminen onnistuu. Kohderyhmänä toiminnalle ovat nuoret, joilla on ollut edeltävästi asumisen ongelmia / asunnottomuutta tai suuri riski niiden syntymiseen esim. laitosasuminen tai vamman / sairauden vuoksi. Tavoitteena on asumisen ongelmien ehkäiseminen, niiden pienentäminen sekä asunnottomuuden ennaltaehkäisy / uusiutumisen ehkäisy. (Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnot ry:n omavalvontaohjelma 2019.)

Vain osa nuorisoasunnoilla asuvista nuorista saa ostopalveluna tuotettua sosiaalisen isännöinnin tai tuetun asumisen palvelua. Mutta asumisohjauksen asiakkaita ovat lähtökohtaisesti kaikki ja jokaisessa ostopalveluna tuotetussa kohtaamisessa käytetään

asumisohjauksen elementtejä keskittyen asukkaan kokonaistilanteeseen. Tästä syystä tässä työssä keskitytään nimenomaan asumisohjauksen keinoihin.

6 NOKIAN JA PIRKKALAN NUORISOASUNNOT RY

Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnot ry (Nopina) on Nuorisoasuntoliittoon (NAL) kuuluva paikallinen nuorisoasumisen tarjoaja ja asiantuntija Nokialla ja Pirkkalassa joka tarjoaa kohtuuhintaista asumista alle 30-vuotiaille nuorille. Yhdistyksen tarkoituksena on toimia Nokialla ja Pirkkalassa ensisijaisesti 18-29-vuotiaiden nuorten asunto-olojen parantamiseksi. Yhdistys tukee eri tavoin itsenäistymisvaiheessa olevien nuorten asumista. Yhdistyksen keskeiset arvot ovat ammatillisuus, yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus. Nopina omistaa kerrostalot sekä Nokialla että Pirkkalassa joissa on yhteensä 60 asuntoa sekä yhdistys hoitaa Ylöjärven nuorisoasunnot ry:n omistamien 40 asunnon vuokarauksen. Kiinteänä osana asuntojen vuokrauksen lisäksi on asumisneuvonta kaikille alueen nuorille sekä asumisohjaus kaikille nuorisoasuntojen asukkaille. Asumisneuvontaan ja asumisohjaukseen Nopina saa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) myöntämää avustusta veikkausvoittovaroista. Lisäksi Nopina tuottaa kunnille ostopalveluna sosiaalisen isännöinnin ja tuetun asumisen palveluita. Asuntoja vuokrataan ARA-säädösten mukaisesti tarveharkintaa käyttäen. Vuonna 2019 46% nuorisoasuntojen asukkaista kuului johonkin asumisen erityisryhmään (laitoksesta itsenäistyvä, päihde- / mielenterveysongelma, vähemmistökulttuurista edustava / maahanmuuttajataustainen, taloudelliset vaikeudet (esim. luottotiedot, häättö), koditta erotilanteessa jäänyt / tukea tarvitseva lapsiperheellinen, asunnonhakijalla oli jokin erityinen tuen tarve (vammainen tai sairaus), asunnoton) ja lapsiperheitä kaikista asukkaista oli 23, lisäksi 3 asukkaan lapset asuivat muualla. Vuonna 2014 lapsiperheiden osuus kaikista asukkaista oli vain 1-2 lapsiperhettä / vuosi. (Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnot ry:n tilastot 2019)

6.1 Ylöjärven nuorisoasunnot ry (YNA)

Ylöjärven Nuorisoasunnot ry (YNA) on vuonna 2003 perustettu Nuorisoasuntoliitto ry:n jäsenyhdistys. Ylöjärven Nuorisoasunnot toimii nuorten asuinolojen edistäjänä ja

kehittäjänä. Asukkaille yhdistys tarjoaa kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja ja asumisen palveluja. (Ylöjärven nuorisoasunnot ry:n www-sivut 2020.)

Nopina ja YNA solmivat syksyllä 2014 yhteistyösopimuksen jonka perusteella Nopina vastaa YNAn asuntojen vuokrauksesta ja alueen asumisohjauksesta, samalla Nopinalla on oikeus tuottaa asukkaille sosiaalisen isännöinnin ja tuetun asumisen palveluita.

6.2 Nuorisoasuntoliitto ry (NAL)

Nuorisoasuntoliitto ry (NAL) on vuonna 1971 perustettu nuorten asumisen edunvalvoja ja 24 paikallisen nuorisoasuntoyhdistyksen keskusliitto. NAL rakennuttaa ja vuokraa nuorisoasuntoja, tarjoaa asumisen sisältöpalveluja ja valvoo nuorten etuja. NAL julkaisee Omaan kotiin -opasta ja tuottaa nuorten asumiseen ja itsenäistymiseen liittyvää tutkimusta. NAL antaa kaikille asukkailleen asumisneuvontaa ja asumisohjausta helpottaakseen nuorten itsenäistä asumista. (Nuorisoasuntoliitto ry:n www-sivut 2020.)

6.3 Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustamiskeskus (STEA)

Peliyhtiöt Veikkaus, RAY ja Fintoto yhdistyvät 1.1.2017 ja Suomeen syntyi 100%:sti valtion omistuksessa oleva rahapeliyhtiö Veikkaus. Veikkauksen voittovaroista avustuksia jakaa sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus.

”STEAn päämääränä on, että Suomessa tehdään maailman parasta kansalaisjärjestötoimintaa, joka edistää kestävästä hyvinvointia. STEAn toimintaa ohjaavat valtionavustuslaki, strategia ja vuosittaiset painotukset.

Avustetun toiminnan strategisina tavoitteina ovat:

- vähentää eriarvoisuutta ja lisätä yhdenvertaisuutta sekä osallisuutta elämäntilanne ja tausta huomioiden
- vahvistaa yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta sekä lisätä erilaisten ihmisten kohtaamista ja keskinäistä ymmärrystä
- vahvistaa ihmisten voimavaroja ja auttaa pitämään huolta itsestä, toisista ja ympäristöstä.” (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen www-sivut 2020.)

7 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET AIHEESTA

Vanhemmuutta, vanhemmuuden tukemista ja asumisohjausta on tutkittu eri näkökulmista ja viitekehyksissä aiemmin niin ammattikorkeakouluissa kuin ylemmässä ammattikorkeakoulussa. Myös yliopistoissa on tehty paljon vanhemmuusteemaista tutkimusta. Asumisohjausta ei ole aiemmin tutkittu vanhemmuuden tukemisen näkökulmaa. Seuraavassa on esitelty muuta opinnäytetyö tämän opinnäytetyön läheisistä aihepiireistä.

Vanhemmuutta tarkastellaan monesti lastensuojelun tai varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä. Esimerkiksi Mäkkylä, N. 2019 on tehnyt tutkimusta jaetun vanhemmuuden kehittämiseksi lastensuojelulaitoksessa. Mäntylä, M. 2019 on puolestaan kehittänyt kasvatuskumppanuuden mahdollistavia toimintatapoja Sasin päiväkodissa. Molemmissa tapauksissa kehitystyöllä edistettiin yhteistyön ja dialogisuuteen pyrkivän vuorovaikutuksen toteutumista organisaatioissa.

Uusi varhaiskasvatussuunnitelma otettiin käyttöön varhaiskasvatuksessa 2017 ja se edellyttää huoltajien kuulemista ja heidän mielipiteittensä huomioimista. Huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja toiminnan kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Mäntylä (2019) selvitti tutkimuksessaan mitä huoltajien osallisuus tarkoitti ja mitä se käytännössä edellytti. Työn tarkoituksena oli luoda yhdessä Sasin päiväkodin kanssa mahdollisimman hyvät käytännöt yhteistyöhön huoltajien kanssa ja sitouttaa henkilökunta käytäntöjen totuttamiseen. Kehitystyön tuloksena kasvatuskumppanuuden mahdollistava toimintakulttuuri tehtiin näkyväksi ja tiedonkulku yhdenmukaistui ja parani.

Mäkkylä (2019) järjesti opinnäytetyössään toiminnallisen läheispäivän lastensuojelulaitoksessa. Läheispäivän tarkoituksena oli kehittää henkilökunnan ja lasten läheisten yhteistyötä sekä tukea lasten suhteita läheisiin. Läheispäivä rakentui toiminnallisista pisteistä, rentoutushetkestä ja yhteisestä grillaamisesta. Läheiset ja lapset kokoivat palautteiden ja päivän ilmapiirin mukaan, että päivä oli onnistunut ja niitä olisi hyvä järjestää jatkossakin. Henkilökunta ei kokenut yhden päivän tuovan

muutosta, mutta läheispäivä toimi heidän mielestään hyvänä mallina yhteistyön lisäämiseksi lasten läheisten kanssa.

Asumisohjausta nuorisoasumisen kentällä on tutkittu tasaisesti viimeisen 10 vuoden aikana. Perätalo, H. sekä Heinonen, A ja Inkeroinen, M. ovat 2012 ja 2013 tutkineet Oulun Seudun nuorisoasuntojen asumisohjausta eri osilta, toinen tutkimus on nuoren itsenäisen asumisen tukemisesta, toinen maahanmuuttajan nuorten tehostetusta asumisohjauksesta. Yhteistä tutkimusten tuloksille on se, että nuoret kokevat hyötyvänsä asumisohjauksesta ja kokevat sen itselleen merkitykselliseksi.

Heinonen & Inkeroinen (2013) tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla Suomeen yksin tulleiden turvapaikanhakijanuorten kokemuksia Oulun Seudun nuorisoasuntoyhdistyksen tehostetusta asumisohjauksesta. Tutkimuksessa selvisi, että nuoret kokivat asumisohjauksen tarpeelliseksi ja he olivat saaneet se kautta sekä psykososiaalista että käytännön tukea.

Perätalon (2012) opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella nuorten itsenäiseen asumiseen liittyviä haasteita asumisohjauksen näkökulmasta. Työ on tehty yhteistyössä Oulun Seudun nuorisoasuntoyhdistyksen kanssa ja tarkoituksena on ollut tuottaa tietoa nuorten asumisen ja asumisohjauksen vaikutuksista asumisen onnistumiseen. Suomalaisen kulttuurin vaikutuksia nuoren elämänkaaren nivel- ja siirtymävaiheiden sekä aikuisuuteen siirtymiseen on tarkasteltu vertaillen espanjalaisen kulttuurin välillä. Tutkimuksessa havaittiin asumisohjauksella ja tuetulla asumisella olevan merkittäviä onnistumisen kokemuksia tuova vaikutus. Nuorten arjenhallinta paranee ja keinot kohdata vastoinkäymisiä kohenevat, kun nuorten itsenäistymistä tuetaan asumisessa.

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

8.1 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vanhemmuuden tukemisen nykytilannetta haastateltujen näkökulmasta ja tuottaa toimintamalli siitä, miten vanhemmuuden tukeminen jatkossa huomioidaan asumisohjauksessa. Toimintamallissa oli tarkoituksena kuvata, asumisohjauksen prosessin rinnalla, miten vanhemmuutta

tuetaan asumisohjauksen eri vaiheissa. Toimintamallin rakentamisessa hyödynnettiin haastatteluista saatua tietoa vanhemmuuden tukemisen nykytilasta ja toiveista tulevaisuudessa, asumisohjaajan kokemusta asumisohjauksen prosessista sekä vanhemmuuden tukemisesta sekä olemassa olevia välineitä, esimerkiksi Vanhemmuuden roolikarttaa sekä varhaiskasvatuksen kentän työkaluja. Keskeisiä tutkimuskysymyksiä olivat: Miten asumisohjaus tukee vanhemmuutta nyt vanhempien ja asumisohjaajien mielestä?

Miten asumisohjauksen pitäisi tukea vanhemmuutta vanhempien ja asumisohjaajien mielestä?

Miten asumisohjauksen pitäisi tukea vanhemmuutta neuvolan ja / tai sosiaalityön mielestä?

Miten jatkossa tuetaan vanhemmuutta asumisohjauksen keinoin?

Nuorisoasuntojen asukkaat ovat nuoria, jolloin suurin osa lapsista on pieniä, alle kouluikäisiä. Tässä työssä keskityttiin pienten, varhaiskasvatusikäisten, lasten vanhempien vanhemmuuden tukemiseen. Vain pieni osa nuorisoasunnoilla asuvista vanhemmista saa ostopalveluna tuotettua sosiaalisen isännöinnin tai tuetun asumisen palvelua, mutta asumisohjauksen asiakkaita ovat lähtökohtaisesti kaikki. Tästä syystä tässä työssä keskityttiin nimenomaan asumisohjauksen keinoihin.

8.2 Tutkimusmenetelmät ja tutkimusaineiston hankinta

Tutkimussuunnitelmaa tehdessä ja tutkimusta toteuttaessa Suomessa elettiin poikkeuksellista aikaa koronaviruksen leviämisen hillitsemiseksi. Muutamassa viikossa ajaututtiin poikkeukselliseen tilanteeseen, jossa kaikkea välttämätöntä kontaktia ihmisten kesken ja liikkumista on rajoitettava. Tämä poikkeuksellinen tilanne vaikutti opinnäytetyön toteuttamiseen ja se huomioitiin jo tutkimussuunnitelmassa. Poikkeuksellinen tilanne vaikutti merkittävästi lähdemateriaalien saatavuuteen. Osana liikkumisen ja kontaktien minimointia kirjastot suljettiin eikä kirjoja täten saanut kirjastoista lainkaan ulos. Tästä johtuen työssä on käytetty normaalia enemmän internet-lähteitä.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimusotteella. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja kohteen

tutkiminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 161.) Tutkimus toteutettiin haastattelemalla nuorisoasuntojen asukkaita sekä asukkaiden kanssa työskenteleviä ammattilaisia.

Haastatteluissa käytettiin metodina teemahaastattelua. Teemahaastattelun idea on yksinkertainen; kun halutaan tietää mitä joku ajattelee tutkittavana olevasta tapauksesta, kysytään sitä häneltä. Teemahaastattelua voidaan ajatella keskusteluksi, jossa haastattelija pyrkii selvittämään tutkimuksen aihepiiriin kuuluvat asiat. (Eskola, Lätti & Vastamäki 2018, 27-28.) Toimin itse haastattelijana. Ennen haastattelua tein ensin teemahaastatteluun keskustelurungon ja sitten tarkemman avoimien kysymysten listan, jota seurasin ja keskustelun edetessä kysyin tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä sen mukaan, miten haastattelu eteni. Teemahaastattelussa on ennalta päätetty haastattelun aihepiirit, mutta strukturoidulle haastattelulle tyypillinen kysymysten tarkka muotoilu ja järjestys puuttuvat. Aihepiirit eli teemat, valikoidaan tutkimuksen viitekehyksen mukaan. (Eskola, Lätti, Vastamäki 2018, 29-30.)

Teemahaastattelun valinta oli mielestäni perusteltua. Strukturoidun haastattelun tarkat ja rajatut kysymykset eivät olisi todennäköisesti tuoneet esiin haastateltavien omia näkökulmia niin vapaasti kuin teemahaastattelun avoimet kysymykset, jotka antoivat haastatelluille vapaamman tavan suhtautua kysymyksiin omasta näkökulmastaan.

Olin valinnut opinnäytetyön kohdejoukon tarkoituksenmukaisesti. Kohdejoukkona olivat henkilöt, joilla on paras kokemuspohja aiheesta; vanhemmat jotka asuvat nuorisoasunnoilla sekä henkilöt jotka työskentelevät nuorisoasunnoilla asuvien vanhempien kanssa. On oleellista, että kohdejoukolla on kokemusta, tietoa tai asiantuntijuutta tutkittavasta ilmiöstä. (Hirsjärvi ym. 2014, 164.) Haastattelin nuorisoasunnoilla asuvia vanhempia (2 haastattelua) sekä sosiaalityön ja lastenneuvolan työntekijää (2 haastattelua).

8.3 Haastattelujen toteutus

Haastateltavia asukkaita lähestyin Nopinan asumisohjaajien kautta. Asukkaiden henkilöllisyys ja tieto vanhemmuudesta ovat salassapidettäviä tietoja, mutta asumisohjaajilla oli mahdollisuus tiedustella asukkaiden halukkuutta haastateltaviksi. Toiveena oli, että en ole itse ollut toteuttamassa asumisohjausta haastateltavan osalta. Asumisohjaajat välittivät minulle haastateltaviksi lupautuneiden asukkaiden yhteystiedot ja sovimme lopulliset aikataulut suoraan keskenämme.

Lastenneuvolan ja sosiaalityön ammattilaisia lähestyin yhteydenotolla lähiesimiehiin, joiden yhteydessä selvisi, että minun tuli hakea tutkimuslupa haastattelujen toteuttamiseksi. Tutkimusluvan saatuani olin suoraan yhteydessä haastateltaviin. Haastateltavien osalta toiveena oli se, että haastateltava tuntee nuorisoasuntojen kenttää ja on jossain määrin työskennellyt siellä asuvien vanhempien kanssa.

Kaikki haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Vallitseva tilanne vaikutti merkittävästi haastattelujen toteutukseen. Yleensä ensisijaisesti haastattelupaikkaa valikoidessa otetaan huomioon haastateltavan näkökulma (Eskola, Lätti, Vastamäki 2018, 33). Tässä tilanteessa otettiin huomioon haastateltavat, haastattelija sekä viranomaisohjeistukset, joiden kukaan kaikkea ylimääräistä kontaktia tuli välttää. Tästä johtuen kaikki haastattelut toteutettiin etäyhteyden välityksellä niin, että asukkaiden haastattelut tehtiin puhelinhaastatteluina asukkaiden toiveen mukaan ja ammattilaisten haastattelut toteutettiin WhatsApp-videopuheluiden välityksellä, koska molemmat haastateltavat kokivat tavan itselleen sopivimmaksi. Kaikki haastateltavat olivat ennen haastatteluun suostumista tietoisia valitun tavan puutteellisesta tietosuojasta sekä siitä, että nauhoitin haastattelut.

Haastattelutilanne on vuorovaikutustilanne, joka tapahtuu haastattelijan aloitteesta. Tilanteessa dialogi on ratkaisevaa ja siinä on läsnä molempien puolien odotuksia (Eskola ym. 2018, 36-37). Etäyhteyden käyttäminen vaikutti haastattelujen kulkuun. Kaikissa haastatteluissa oli pieniä teknisiä ongelmia yhteyden pienien pätkimisten vuoksi ja mielestäni suurin vaikutus oli sillä, ettei haastattelutilanteissa voinut seurata

haastateltavan kehonkieltä ja tehdä siitä havaintoja mahdollisten lisäkysymysten tarpeesta. Mielestäni haastattelujen kokonaisuus ei kuitenkaan kärsinyt merkittävästi.

8.4 Aineiston analysointi

Tutkimuksen aineiston analysointia voidaan tehdä monin tavoin. Lähtökohta kuitenkin on, että valitaan sellainen tapa, jolla parhaiten saadaan esiin vastaus tutkimustehtävään (Hirsjärvi ym. 2000, 210). Analyysin yksi tehtävä on tiivistää aineisto niin, ettei mitään jää pois, vaan informaatioarvo kasvaa (Eskola, J. 190). Tässä vaiheessa selviää myös, löytyykö aineistosta samuutta vai erilaisuutta (Tuomi & Sarajärvi 2003, 95). Opinnäytetyön aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Se on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää laadullisessa tutkimuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 93.) Litteroin aineiston pian, 1-3 vuorokauden kuluessa haastattelujen jälkeen, jolloin haastattelutilanne oli vielä tuoreena muistissa. Litterointi tarkoittaa nauhoitetun haastatteluaineiston puhtaaksi kirjoittamista, jonka jälkeen aineistoa on helpompi hallita ja analysoida (Saaranen-Kauppinen & Puustniekka 2006). Litteroidessa poistin aineistosta ainoastaan haastattelijan osin haastateltavan päälle sanomia merkityksettömiä sanoja sekä poistin haastateltavien käyttämiä lasten nimiä kirjatun litterointiin vain lapsen.

Haastattelua litteroidessa pystyin jo hieman syventymään siihen, mitä siinä oli puhuttu. Haastattelun aikana sitä ei voinut vielä miettiä (Eskola, J. 180). Tämän jälkeen järjestelin litteroidun aineiston. Teemoittelulla tarkoitetaan aineiston jäsentämistä erilaisten teemojen mukaisesti (Eskola & Vastamäki 2015, 43). Koska aineistoa ei ollut kovin paljon, käytin teemoittelussa värikynillä merkkäämistä, joiden avulla sain samaan teemaan kuuluvat asiat yhdisteltyä.

Aineiston analysoinnin alkuvaiheessa en vielä miettinyt mahdollisia sitaatteja, vaan jätin niiden tarpeellisuuden harkinnan varsinaisen raporttiosan kirjoitusvaiheeseen, jolloin oli mielestäni helpompi pohtia sitaattien tarpeellisuutta. Tutkimusraportissa voidaan käyttää aineistosta näytepalloja, sitaatteja. Aineistosta lainattujen kohtien tarkoituksena on antaa havainnollistavia esimerkkejä ja tarjota lukijalle todiste siitä, että tutkijalla todellakin on ollut jokin aineisto, johon hän analyysinsä pohjaa ja että aineisto on antanut johtolankoja juuri näiden teemojen muodostamiseen. Sitaintien

käyttämässä tulee olla kriittinen ja raporttia kirjoittaessa on hyvä miettiä, mikä kunkin sitaatin tehtävä on ja onko se varmasti tarpeellinen. (Saaranen-Kauppinen & Puustniikka 2006.)

Haastattelujen teemoja pohtiessa ja kysymyslistoja tehdessä, asetin tietyt teemat ja kysymykset, joiden oletin tuottavan mahdollisimman hyvin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Kuitenkin piti olla valmistautunut siihen, että analysoidessa haastatteluiden sisältöä voi jokin muu sisällöstä esiin nouseva tema osoittautua olennaisesti aineiston sisältöä ja tutkimusaihetta jäsentäväksi. (Saaranen-Kauppinen & Puustniikka 2006.) Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan alkuperäiset teemat ja kysymykset toivat tarvittavaa tietoa esiin.

9 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

9.1 Havaintoja haastatteluista

Opinnäytetyössä oli neljä keskeistä tutkimuskysymystä, joihin haettiin vastauksia asukkaiden ja ammattilaisten haastatteluilla. Voidakseni suunnitella tulevaa, täytyi ensinnä selvittää, miten asumisohjaus tukee vanhemmuutta nyt vanhempien ja asumisohjaajien mielestä. Haastatellut asukkaat olivat tyytyväisiä tämän hetkiseen vanhemmuuden tukemisen tilanteeseen. Haastatteluista tuli vaikutelma, että asukkaat eivät aina mieltäneet esimerkiksi keskustelua vanhemmuuteen liittyväksi, kun keskusteltiin lapsesta. Kun asukkailta kysyttiin, onko heidän kanssaan otettu puheeksi vanhemmuuden asioita, molemmat olivat sitä mieltä, ettei varsinaisesti ole. Molemmat kuitenkin kertoivat, että lapsesta ja lapsen asioista on keskusteltu paljon. Asumisohjaajana katson asiaa niin, että aina puhuttaessa lapsesta ja hänen hyvinvoinnistaan, ollaan vanhemmuuden äärellä. Haastatteluista ilmeni, että asumisohjaajat olivat löytäneet paikkansa osana vanhempien verkostoa ja heihin voi ottaa yhteyttä kysyäkseen jotain tai kertoakseen vaikkapa jostain tapahtuneesta kehityksestä. Asukkaat olivat hyvin iloisia siitä, että heidän lapsensa huomioidaan positiivisesti aina kohdatessa eikä vain pysytä asumisen asioiden ympärillä. Asukkaat kokivat, että vanhemmuudesta ja lapsista keskusteleminen asumisohjaajien kanssa on

ollut hyvin luonnollista. Ammattilaisten haastatteluissa nousi esiin pohdinta, että keskustellaanko ja huomioidaanko vanhemmuutta samoin, jos asumisohjaajien mielestä kaikki vaikuttaa olevan kunnossa. Kysymys on erinomainen. Asumisohjaajana ajattelen, että jokainen lapsi ja vanhempi varmasti huomioidaan, mutta kuullaanko aina riittävän herkällä korvalla silloin, kun omasta mielestä kaikki on hyvin. Tukea ja ihan vain juttuseuraa vanhemmuuteen liittyen voi kaivata, vaikka ulospäin ei mikään vaikuttaisikaan olevan ongelmallista.

Toisena asiana oli oleellista selvittää miten asumisohjauksen pitäisi tukea vanhemmuutta jatkossa vanhempien ja asumisohjaajien mielestä. Asukkaat olivat iloisia siitä, että asumisohjaajat ovat helposti tavoitettavissa ja helposti lähestyttäviä. Haastatellut asukkaat eivät kokeneet, että tällä hetkellä varsinaisesti tarvitsevat tukea vanhemmuuteen, mutta toinen haastateltavista koki, että asumisohjaajien läsnäolo ja tapaamiset ovat vaikuttaneet positiivisesti omaan hyvinvointiin. Molemmat kokivat, että tapaamisista ja keskusteluista voi löytää uusia ajatuksia ja tapoja tehdä asioita, jotka ei ole tulleet itselle mieleen aiemmin. Vanhemmat kokivat, että jos vanhemmuusteemaista keskustelua olisi enemmän se voi parantaa lapsen olosuhdetta juuri sen vuoksi, että vanhempana löytää uusia tapoja toimia. Asukkailla oli myös tunne, että asumisohjaajiin voisi ottaa yhteyttä, jos kokisi tarvitsevansa tukea. Toinen haastateltavista kertoi, että jo se, että voisi jutella asumisohjaajan kanssa huonona päivänä, auttaisi varmasti eteenpäin. Asumisohjaajana ajattelen, että on hyvä keskittyä aktiiviseen läsnäoloon jatkossakin, koska asukkaat kokevat sen positiiviseksi voimavaraksi. On hyvä jatkaa aiemmin toteutetun kaavan mukaan vanhemmuuden tukemista, mutta niin, että toimintaa kehitetään ja pohditaan teoreettisia näkökulmia työn tueksi.

Vaikka haastatellut asukkaat vaikuttivat tyytyväisiltä asumisohjauksen nykytilaan, ammattilaisten haastatteluista tuli ilmi myös toista puolta. Ammatillaiset ovat kokeneet asukkaiden suhtautuvan asumisohjaukseen pääosin hyvin, mutta tilanne on hyvin yksilökohtainen. Ohjaaja pohti haastattelussa: ” Voiko joku aatella, että tullaanko vähän niinku kyttäämään?” Asumisohjaajana ajattelen, että varmasti voi ja varmasti joku näin kokee. On tärkeää myöntää tämäkin näkökulma ja pyrkiä kertomaan oman työn lähtökohtia sellaisille asukkaille avoimesti, jotka kokevat negatiivisemmin asumisohjaajien läsnäolon asunnoilla.

Ammattilaisilta kysyttiin myös sitä, miten heidän mielestään asukkaat ovat suhtautuneet vanhemmuuden asioiden esille nostamiseen. Ohjaaja kuvasi useanlaista suhtautumista. Ne asukkaat jotka ovat kokeneet saaneensa positiivista palautetta ja ylipäänsä keskustelun olleen positiivista, olivat siitä hyvin iloisia. Asukkaat joiden mielestä oli tullut kritiikkiä, kritiikki oli aiheetonta ja siitä oli loukkaannuttukin. Vaikka samoja asioita olisi puhuttu muidenkin toimijoiden kanssa. Ja vielä oli asukkaita, jotka olivat hyvin tyytyväisiä, kun haastavia asioita oli otettu puheeksi ja sen ansiosta asukkaat kokivat voivansa kehittyä. Asumisohjaajan on oltava rohkea ja joskus otettava esiin myös asioita, jotka eivät ole mukavia. Ajattelen, että keskeistä on tällöin se, miten asiat otetaan esiin. Jos asukkaan arvostus ja kunnioitus välittyy vaikeankin asian läpi, asukkaan on varmasti helpompi ottaa asia vastaan.

Kolmantena asiana selvitin miten asumisohjauksen pitäisi tukea vanhemmuutta neuvolan ja sosiaalityön mielestä. Terveystieteiden ja ohjaajan haastatteluissa oli selvää se, että vanhemmuuden roolikartta olisi oikein hyvä väline käytettäväksi asumisohjauksen tukena. Asiaa perusteltiin muun muassa sillä, että ”vanhemmuus pilkotaan niin moneen osaan, että voidaan aina löytää se, jossa se on tosi hyvä”. Haastateltavat kokivat, että asumisohjaajien tulisi hallita roolikartta ja sen käyttäminen hyvin, jotta sen käyttäminen olisi mielekästä. Terveystieteilijä heitti myös ajatuksen, että nuoret vanhemmat pääsisivät luovasti käyttämään Vanhemmuuden roolikarttaa, esimerkiksi tekemällä siitä itse jonkinlaisen pelin asumisohjaajien auttaessa tarvittaessa. Terveystieteilijä ajatteli myös, että nuoret keksisivät varmasti myös muunlaisia toiminnallisia menetelmiä roolikarttaan perustuen. Olisi positiivinen haaste lähteä toteuttamaan terveystieteiden ideaa roolikartan käytöstä. Roolikartan luova käyttäminen vaatisi todella hyvää teorian tuntemusta, mutta se olisi varmasti antoisaa asumisohjaajalle sekä asukkaalle.

Kommentissa roolikartasta nousee esiin myös toinen haastatteluissa keskeisesti noussut asia, positiivisen ja hyvän kautta asioiden esille tuominen. Vaikka olisikin huolta vanhemmuuteen tai lapseen liittyen, on hyvä nostaa samalla esille niitä asioita, joissa vanhempi on hyvä. Tähän omien voimavarojen etsintään perustuu myös hyvä vuorovaikutteinen dialogi. Molemmat haastateltavat ammattilaiset näkivät, että aktiivinen kontakti asukkaisiin ja vanhemmuuden esillä pitäminen koko asumisohjauksen prosessin ajan, tukevat vanhemmuutta. Haastateltavista ohjaaja tunsi merkittävästi enemmän nuorisoasuntojen toimintaa ja pystyi arvioimaan sitä, miten

tällä hetkellä kokee asumisohjauksen toimivan. Hän koki, että asumisohjaajat ottavat jo tällä hetkellä aktiivisesti huolen esiin, jos siihen aihetta ilmenee.

Ajattelen, että huolen puheeksi ottamista on kuitenkin hyvä kehittää jatkossa niin, että jo mahdollisesti aikaisemmassa vaiheessa päästään hyvään keskusteluyhteyteen asukkaan kanssa ja etsitään parhaimmillaan yhdessä ratkaisuja haastavan asian tai tilanteen ratkaisemiseksi. Tai mikä parhainta, kuullaan asukkaalta, ettei huoleen ole aihetta vaan huolestuttavalta vaikuttaneeseen tilanteeseen on luonnollinen ja harmiton selitys. Toinen asukkaista kertoi haastattelussa tämän tyyppisestä tilanteesta. Kun asukkaalta kysyttiin miltä tällainen asian puheeksi ottaminen tuntui, hän vastasi: ”Itse asiassa oli melkein niinkun kiva että oli tämmönen niinkun et se tuntu ihan niin kuin hyvältä, kun joku ottaa tommosen siinä puheeks, vaikka siinä ei mitään ollut mutta se oli kiva”.

Haastateltavilta ammattilaisilta kysyttiin miten he näkevät vanhemmuuden toteutuvan, kun asukas on hyvinvoiva. Ammattilaiset kuvasivat hyvinvoivan vanhemman löytävän ilon asioita vanhemmuudesta ja pystyvän antamaan lapselle paljon itsestään. Hyvinvoiva vanhempi pystyy huomioimaan lapsen tarpeet ja hän huolehtii itsestään. Molemmat ammattilaiset näkivät, että huonosti voivalla vanhemmalla on arjen hallinta hukassa ja myös lapsi alkaa voimaan huonosti. Mutta ohjaaja kommentoi, että lapsen huonovointisuus näkyy vasta viiveellä.

Ammattilaiset ajattelivat, että asumisohjaajat voivat huomata asukaan huonovointisuuden havainnoimalla asukkaan kotia. Myös toistuvia tapaamisten perumisia pidettiin merkinä huonovointisuudesta. Ohjaaja ajatteli, että asumisohjaajilla on mahdollisuus tukea tai edesauttaa asukkaan hyvinvointia yhdessä tekemällä. Terveystenhoitaja piti erityisen tärkeänä kannustamista ja kehumista.

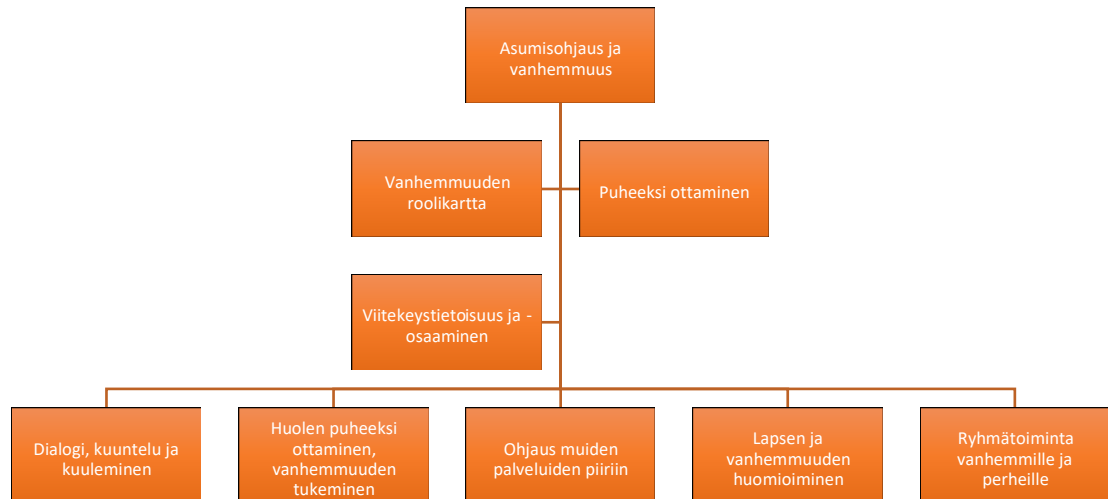
Oma kokemus asumisohjauksesta tukee ajatusta siitä, että koti kertoo paljon asukkaan hyvinvoinnista. Asumisohjaajana nuorisoasunnoilla on etuoikeus päästä asukkaiden koteihin ja vaaditaan hienotunteisuutta, kun ollaan toisen kotona. Jos asumisohjaaja ehdottaa, että ”hoidetaankos nuo tiskit tuosta yhdessä pois”, toinen asukas kokee sen loukkauksena, kun toiselle asukkaalle se voi olla juuri se pieni apu mitä on kaivannut.

Neljäs tutkimuskysymys selvitti, miten jatkossa tuetaan vanhemmuutta asumisohjauksen keinoin. Vastauksena kysymykseen olen tehnyt toimintamallin kuvaamaan vanhemmuuden tukemista asumisohjauksen prosessin aikana.

9.2 Toimintamalli

Toimintamalli (LIITE1) rakentui haastatteluilla kerätyn aineiston, oman asumisohjauskokemuksen ja Vanhemmuuden roolikartan ja huolen puheeksi ottamisen teorioiden pohjalta. Toimintamalli on koostettu sellaiseen muotoon, että se on suoraan siirrettävissä Nokian ja Pirkkalan nuorisoasuntojen prosessikuvauksiin ja osaksi omavalvontaohjelmaa. Yhdistyksellä ei ole ollut minkäänlaista toimintamallia vanhemmuuden tukemiseen eikä muuhunkaan asumisohjaukseen. Pohjarakenteena on käytetty asumisohjauksen prosessikaaviota, jonka olen tehnyt yhdistyksen omavalvontaohjelmaan 2016.

Vanhemmuuden tukeminen pohjautuu asumisohjaajien koulutuksen lisäksi Vanhemmuuden roolikartan (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä) ja Huolen puheeksi ottamisen (mm. Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos) teorioiden hyvään tuntemukseen ja soveltamiskykyyn. Yhdistys on määritellyt asumisohjaajille toivottavan koulutuksen tason. Asumisohjaajat ovat pääsääntöisesti sosionomi (AMK)-, yhteisöpedagogi (AMK)- tai opistotason sosiaaliohjaaja-tutkinnon suorittaneita. Tämä takaa sen, että asumisohjausta hoitavalla henkilöllä on hyvät lähtökohdat tehtävän hoitoon. Haastatteluiden pohjalta voidaan kuitenkin tehdä johtopäätös, että puheeksi ottamisen teorian hallinta ja soveltamiskyky tuovat paljon lisäarvoa vanhempien kanssa työskentelyyn ja että Vanhemmuuden roolikartta on erinomainen väline käytettäväksi asumisohjauksen tukena. Asumisohjaajien olisi erittäin hyvä perehtyä näihin teorioihin ja niiden soveltamiseen esimerkiksi erillisissä koulutuksissa tai kirjallisuuden kautta, ellei omaan koulutukseen ole sisältynyt riittävästi kyseisistä aiheista. Asumisohjaajan on tärkeää ymmärtää, millaiseen viitekehykseen pohjautuen itse työskentelee. Samoin on tärkeää ymmärtää työparin työskentelyn lähtökohdat. Ajoittainen parityöskentely antaa mahdollisuuden seurata työparin työskentelytapoja ja oppia lisää toisen käyttämän viitekehyksen soveltamisesta. Työparin on hyvä sopia etukäteen, millaisin menetelmin työskennellään ja toimintatapoja voidaan vaihtaa tilanteesta ja asukkaasta riippuen.

Kuvio 1. Vanhemmuuden tukeminen Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnoilla.

Asumisohjaajien tulisi jatkossa perehtyä Vanhemmuuden roolikartan teoriaan ja käytännön soveltamiseen niin, että roolikartan osa-alueet ovat ohjaamisen ja vanhemmuuden tukemisen taustalla kaikissa asumisohjauksen vaiheissa. Asumisohjaajalla tulisi olla myös valmius käydä keskustelua vanhemmuudesta roolikartan pohjalta. Haastateltavien yksimielinen mielipide oli se, että Vanhemmuuden roolikartta soveltuisi erinomaisesti asumisohjaajien työtä tukevaksi välineeksi. ”Just joku tämmönen menetelmä selkiyttäis sitä keskustelua, et sillä olis joku runko, sitten ittekin uskaltas kun on vähän ujo puhumaan” kommentoi toinen asukas haastattelussa.

Toimintamallin mukaan asuntohaastatteluvaiheessa oleellista on kysyä asuntohaastatteluun tulevalta vanhemmuudesta; onko hakijalla lapsia ja jos on, muuttavatko he myös asuntoon tai tapaako asukas lapsiaan satunnaisemmin.

Haastatellut asukkaat olivat kokeneet asuntohaastattelun aikanaan rennoksi ja mukavaksi. Asukkailla oli tunne, että he olivat haastattelussa voineet kertoa rehellisesti menneisyydestään, vaikka siihen liittyi vaikeitakin asioita eikä rehellisyys vaikuttanut negatiivisesti asunnon saantiin. Molempien asukkaiden mukaan lapsesta oli keskustelu haastattelutilanteessa ja perheellisyys oli huomioitu asuntopäätöksessä. Asukkaat eivät osanneet toivoa mitään erityistä, miten jatkossa tulisi vanhemmuus huomioida haastattelutilanteessa aiemman lisäksi.

Haastattelussa terveydenhoitaja huomioi sen, että haastattelutilanteessa on hyvä selvittää asunnonhakijan kokonaistilannetta. ”... että on ollut hyvinki läheiset välit tota isovanhempiin lapsella, mutta sitten jostain syystä nää nuoret halua lähtee, niin siinä kannattaa kyllä miettiä, että kuinka lapsen kannalta on sitten hyvä...(terveydenhoitaja)”.

Nuorisoasuntojen asuntohaastattelussa kysytään ja selvitetään usein asioita, joita muilla vuokranantajilla ei kysellä lainkaan. Asunnon saaminen perustuu aina kokonaisuarkintaan. Oli positiivista, että asukkaat olivat kokeneet tilanteen silti rennoksi. Terveystenhoitajan kommentti muistuttaa siitä, että pitää pohtia hyvin monesta näkökulmasta, onko asunnon saaminen hyvä vai huono asia ja asiasta tulee keskustella avoimesti asunnonhakijan kanssa.

Asumisen perehdytyksen vaiheessa toimintamallissa on nostettu esiin vanhemmuuden ja lapsen pitäminen esillä kaikissa eri osa-alueissa. Arjen sujumisesta on myös tärkeää kysyä jo tässä vaiheessa.

Toinen haastatelluista asukkaista ei muistanut vanhemmuuden nousseen mitenkään esiin perehdytysvaiheessa. Toisen mukaan vanhemmuus ja lapsi oli kyllä huomioitu, kun oli esitelty talon yleisiä tiloja. Terveystenhoitaja nosti haastattelussa esiin sen, että fyysistä ympäristöä kannattaa opastaa katsomaan lapsen näkökulmasta ihan käytännössä eli vaikka lattialla makoillen tai konttaamalla.

Haastatteluissa ammattilaisilta nousi esiin perehdytysvaiheessa kysymisen ja kuuntelemisen tärkeys. Molemmat kertoivat haastattelussa, miten he omassa työssään kuuntelevat asiakkaan puhetta, josta usein nousee aiheita, joista on hyvä jatkaa keskustelua ”... monesti sieltä puheesta tulee sitten, että on jotain tiettyjä tilanteita, että asiat ei toimi tai jotain... (ohjaaja)”. Kun ammattilainen kuuntelee herkällä korvalla asiakasta, voi esiin nousta yllättäviä tilanteita. ”Sitten just jossain kohtaa mulle tuli semmonen tunne, että tässä on nyt jotain, niin osasin johdatella niitä kysymyksiä ja laps leikki siinä ja siitä alkoikin sitten semmonen ryöppy (terveydenhoitaja).” Asumisohjaajien on tärkeää kuunnella ja kuulla mitä asukkaalla on sanottavana, vaikka hoidettaisiin asumiseen liittyviä asioita. Asukas ei välttämättä osaa tuoda mahdollista avun tarvetta suoraan esiin, mutta voi pyrkiä johdattamaan keskustelua tarpeelliseen suuntaan.

Asumisen aikana toimintamallissa painotetaan spontaaneissa ja sovituissa tapaamisissa huomioimaan vanhemmuus; kysymään ja kuuntelemaan. Vanhemmuuden roolikarttaa voidaan käyttää asumisohjauksen tukena asumisen aikana.

Keskeinen haastatteluissa kaikkien haastateltavien osalta korostunut asia oli puheeksi ottaminen. Aukkaat kokivat erityisen tärkeänä sen, että heille puhutaan suoraan ja heiltä kysytään, jos asumisohjaajia jokin asia heidän vanhemmuudessaan tai lapsen hyvinvoinnissa huolettaa. Myös ammattilaiset puhuivat puheeksi ottamisen tärkeydestä ja dialogisuuden tarpeesta, jottei myöskään tuoda asukkaille asioita valmiina vaan edellytetään asukkaiden omaa pohdintaa ja vastuunottoa vanhemmuudesta ja omasta lapsesta. Yhdessä, tasavertaisesti keskustellen, voidaan pohtia ja löytää ratkaisuja mahdollisiin pulmatilanteisiin.

Haastatteluissa nousi asukkaan osalta esille pohdinta, että osaako aina ottaa lapsen näkökulman huomioon. Asumisohjaajat voivat tukea vanhemmuutta myös nostamalla lapsen näkökulmaa esiin asumisen eri näkökulmista. On sitten kyse asumisturvallisuudesta (esimerkiksi hissien käyttö tai painavat liukuovet), jolloin ohjataan asukas turvaamaan lapsen hyvinvointia tai kun ohjataan laskujen ajallaan maksamisesta, asukas toimii mallina lapselleen. Asumisohjaus tarjoaa hyvän kanavan vanhemmuuden tukemiselle jo keskittyessään ydintehtävänsä asumisen ympärille.

Palveluohjauksessa keskeistä on tuntee oman toiminta-alueen lapsiperheiden palvelut sekä muut vanhemmuutta tukevat palvelut. Eri kaupungeissa ne saattavat olla järjestetty hyvin eri tavoin. Toimintamallissa palveluohjaukseen on sisällytetty myös aktiivinen tiedottaminen ja muiden toimijoiden palveluiden piiriin ohjaaminen.

Sekä asukkaan että ammattilaiset toivoivat palveluohjaukselta asiakas- ja tilannelähtöisyyttä. Asukkaiden puolelta nousi myös toive, että tiedotetaan ja keskustellaan paljon eri vaihtoehdoista, jotta tieto välittyisi.

Ryhmätoiminnan osalta toimintamallissa painotetaan retkien ja tutustumiskäyntien järjestämistä sekä arjen luonnollisten kohtaamisten tukemista ja mahdollistamista.

Säännöllistä ryhmätoimintaa voidaan järjestää erilaisen yhteisen toiminnan ympärille tai pelkästään vertaistuen näkökulmasta kahvikupin äärelle, jos vain halukkaita löytyy.

Kolme haastateltavista piti säännöllistä ryhmätoimintaa oikein hyvänä vaihtoehtona, mutta kaikki olivat samaa mieltä siitä, ettei nykyään oikein kukaan halua sellaiseen sitoutua. Tämä on myös oma kokemukseni asumisohjaajana. Lähellä tapahtuvia retkiä ja tutustumiskäyntejä pidettiin hyvinä vaihtoehtoina. On kuitenkin perustelua mahdollistaa säännöllinenkin ryhmätoiminta ja aktiivisesti seurata sen tarvetta.

10 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

10.1 Tulosten tarkastelua ja pohdintaa

Tutkimuksen tulokset kertovat siitä, että vanhemmuuden tukeminen on ollut haastateltavien mielestä Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnoilla varsin hyvin toteutettua jo tähän asti. On kuitenkin hyvä pohtia, onko sitä toteutettu tasapuolisesti ja järjestelmällisesti. Vanhemmuuden tukemista voidaan varmasti toteuttaa laadukkaammin, kun se tehdään järjestelmällisesti ja teoriaan nojaten.

Kuten jo aiemmin työssä totean, on varhaiskasvatuksen ja asumisohjauksen työntekijöiden roolissa suhteessa vanhempiin samankaltaisuutta. Vanhemmat eivät ole työn keskiössä, mutta työhön liittyy jatkuvaa vuorovaikutusta suhteessa vanhempiin. Varhaiskasvatuksessa on saatu hyviä kokemuksia siitä, että perhetyötä on tuotu varhaiskasvatuksen yksiköihin perheiden tueksi. Ajattelen, että ajatus toimii samoin asumisohjauksessa. Vaikka vanhemmuuden tukeminen ei ole asumisohjauksen ydintehtävä, vanhemmuutta voidaan ja kannattaa tukea asumisohjauksen keinoin. Perheiden kynnyks avun pyytämiseen on matalampi, kun vanhemmuuden asiat ovat aktiivisesti esillä ja asukkaat tietävät, että vanhemmuudesta ja lapsista voidaan keskustella, vaikka samalla, kun tehdään uutta vuokrasopimusta.

Perhetyöntekijöiden ja asumisohjaajien työnkuviissa on paljon samaa. Työtä tehdään asiakkaiden kanssa intensiivisesti ja usein heidän kodeissaan. Siksi on järkevää hakea

teoreettista taustaa asumisohjaukseen perhetyössä käytössä olevista viitekehyksistä. Molemmissa tehtävissä työtä tehdään vahvasti omalla persoonalla ja työntekijän tulee tiedostaa, millaisiin viitekehyksiin oma työskentely pohjautuu. Tässä työssä on esitelty muutamia perhetyössä usein käytettäviä viitekehyksiä.

Omasta mielestäni erityisen hyvin asumisohjauksen tueksi sopii ratkaisukeskeisyys. Voisiko ratkaisukeskeisyyteen pohjautuen löytyä sellaisia työskentelymenetelmiä, että asukkaat hyötyisivät niiden käytöstä vanhemmuuden toteuttamisessa? Haastatteluissa nousi esiin se, miten ammattilaiset kokivat tärkeänä positiivisen näkökulman vanhemmuuden tukemisessa. Ratkaisukeskeisenä menetelmänä käytetään muun muassa työyhteisöissä onnistumis- ja vahvuushaastatteluja, joissa onnistumisten ja vahvuuksien kautta haetaan uusia onnistumisia. Tämän tyyppisten menetelmien jatkokehittäminen asumisohjauksen työkaluiksi vanhemmuuden tukemiseen voisi olla toimivaa.

Koska opinnäytetyössä haastateltiin vain kahta nuorisoasuntojen asukasta, on mahdotonta tehdä yleistyksiä heidän näkemystensä pohjalta kaikkien asukkaiden mielipiteistä, vaikka osin haastateltavat pohtivat asioista ajatellen kaikkia asukkaita. Sama tilanne koskee ammattilaisten haastatteluista, haastateltavat edustivat haastattelussa ensisijaisesti itseään sosiaalityön ja terveydenhuollon ammattilaisina eivät koko organisaatiotaan. Haastattelujen pohjalta sain kuitenkin oman näkökulman ulkopuolisia mielipiteitä sekä asukkaiden että ammattilaisten joukosta. Nuo mielipiteet ja näkökulmat olivat hyvin arvokkaita toimintamallin rakentumisen tukena.

Haastateltavien näkemyksissä oli mielestäni yllättävän paljon samankaltaisuutta. Suurin yllätys itselleni oli asukkaiden erittäin positiivinen suhtautuminen Vanhemmuuden roolikartan mahdolliseen käyttämiseen asumisohjauksen tukena. Olen usein ollut työssäni taipuvainen ajattelemaan, että asukkaat karttavat tämän kaltaisia menetelmiä ja suosivat enemmän vapaata keskustelua. Herääkin kysymys, että kuka karttaa oikeasti menetelmien käyttöä? Asiaan suhtautumisessa on tokikin paljon eroa asukkaiden kesken ja kuten toinen haastatelluista asukkaista sanoi, menetelmien käytöstä kannattaa varmasti sopia asukkaan kanssa.

Erityisesti asukkaiden vastauksia pohdittaessa, on otettava huomioon se, että minä tutkimuksen tekijänä olen myös asumisohjaaja. Ja vaikka en ole osallistunut

kummankaan haastattelun ohjaamiseen toistaiseksi, se saattaa olla ajankohtaista pian. Ja usein asukkailla on enemmän halu miellyttää kuin kritisoida asumisohjaajia. Tämän vuoksi on pidettävä mielessä, että varmasti myös kriittisempiä äänenpainoja voi olla olemassa aiheeseen liittyen. Esimerkkinä voidaan ajatella sitä, että asukkaat kertoivat, että pitävät kivana sitä, että asumisohjaajat ovat yhdellä taloista paljon paikalla. On kuitenkin niin, että varmasti osa asukkaista kokee sen ahdistavaksi tai vähintäänkin epämieluisaksi. Tähän viittasi myös ohjaaja haastattelussaan. Pahimmillaanhan joku asukkaista voi vältellä talon leikkipaikan käyttämistä vain siitä syystä, että asumisohjaajien toimisto sijaitsee sen läheisyydessä. Ja samalla asumisohjaaja voi ihmetellä, kun asukas ei koskaan ulkoile pihassa lapsen kanssa.

Asukkaat toivoivat haastattelujen perusteella huoli-tilanteissa, että asumisohjaaja on yhteydessä sosiaaliviranomaisiin ja tekee tarvittaessa lastensuojeluilmoituksen, jos asumisohjaaja kokee, ettei huoli ole puheeksi ottamisesta huolimatta pienentynyt tai lapsi on akuutisti vaarassa. Molemmat haastateltavista kokivat, että lastensuojeluilmoitus on toki äärimmäinen keino, mutta aina koko perheen parhaaksi. Tämä herättää itsessäni positiivisia ajatuksia siitä, että asukkaat ovat ymmärtäneet oikein lastensuojelun merkityksen. Ajatus painottaa myös sitä, miten tärkeää on kaikkien lapsien ja perheiden kanssa toimijoiden pyrkiä toimimaan ajoissa ennaltaehkäisevällä työotteella ja ottaa mahdollisia huolia puheeksi ajoissa.

10.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Tutkimusprosessin aikana tehtävät ratkaisut ovat merkittäviä tutkimuksen eettisyyden näkökulmasta katsottuna, vaikka ne toisinaan vaikuttavat sivuseikoilta. Tutkimuseettiset ongelmat voidaan jakaa kahteen luokkaan. Yksi luokka on tutkimuksen tiedonhankintaan ja tutkittavien suojaan liittyvät kysymykset. Toisessa luokassa pohditaan sitä, miten paljon tutkimuksen tekijänä voin yleistää tutkimuksen tuloksia.

(Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tässä tutkimuksessa on huomioitu se, että haastateltavien henkilöllisyys ei ole tunnistetavissa. Poikkeuksen tähän tekee se, että Nokian ja Pirkkalan nuorisoasuntojen asumisohjaajat tietävät haastateltavien henkilöllisyyden.

Haastateltavat olivat tietoisia tästä asiasta lupautuessaan haastatteluun. Haastateltavia ei eritellä nimellä eikä mitään arkaluontoista asiaa nosteta esiin. Ammatillaiset erotellaan kuitenkin ammattinimikkeen mukaan, sillä ammatti vaikuttaa haastateltavan näkökulmaan. Haastateltavista ei esitellä työssä muita taustatietoja kuin se, että miten he kuuluvat kohderyhmään. Työssä ei myöskään eritellä missä toimialueemme kaupungissa kukakin haastateltava asuu tai toimii ammatissaan, koska tiedolla ei ole merkitystä tutkimuksen tuloksien kannalta.

Työssä ei ole haastateltu asumisohjaajaa vaan olen käyttänyt asumisohjaajan näkökulmana omaa kokemusta kyseisestä tehtävästä. En tuntenut haastateltavia asukkaita entuudestaan. Ja koska haastateltavien otos on pieni, olisi haastateltavien ja asumisohjaajien tuttuus voinut vaikuttaa haastattelujen sisältöön.

Tässä tutkimuksessa on selkeä lähtökohta, että tulokset koskevat Nopinan tekemää asumisohjausta ja sen kautta vanhemmuuden tukea. Kuten aiemmin on jo mainittu, haastatteluista saatua aineistoa ei voi myöskään pitää yleistettävänä tietona vaan se on kahden asukkaan ja kahden ammattilaisen mielipide omasta näkökulmastaan katsottuna. Mikäli muut toimijat haluavat hyödyntää toimintamallia omassa työssään, on heidän huomioitava, että se on tehty tähän tiettyyn toimintaympäristöön. Nuorisoasumisen kentällä asumisohjausta toteutetaan eri tavoin eri paikallisyhdistyksissä. Asumisohjauksen prosessit saattavat erota toisistaan siten, että toimintamallia pitää sovittaa oman yhdistyksen tapaan toimia. Perhetyö ja varhaiskasvatus eroavat niin ikään toiminnaltaan ja toimintatavoiltaan Nopinan asumisohjauksesta. Toimintamallin ajatuksia voidaan silti hyödyntää soveltuvin osin omassa työssä.

Kaikilta haastateltavilta on saatu lupa haastattelun tekemiseen sekä ammattilaisen osalta tutkimuslupa työnantajan organisaatiosta. Haastateltaville on kerrottu ennakkoon, että haastattelut nauhoitetaan ja litteroidaan ja näitä dokumentteja säilytetään, kunnes työ on valmis. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen kaikki materiaali tuhoetaan. Haastateltavat saivat etukäteen nähtäväksi teemahaastattelun kysymysrunгон. Tämä oli mielestäni perusteltua, jotta haastateltavat pystyivät hieman valmistautumaan ajatuksissaan haastatteluun ja tämä myös lievensi mahdollista jännitystä haastattelun osalta.

Mietittäessä tutkimuksen luotettavuutta, esiin nousevat nopeasti kysymykset totuudesta ja objektiivisesta tiedosta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 131.) Tutkimuksen tuloksia tulee tarkastella siinä valossa, että erityisesti kun olen tehnyt tutkimusta yksin, omat näkemykset ja oletukset ovat saattaneet vaikuttaa tutkimuksen kulkuun. Vaikka teemahaastattelun runkoa ja kysymyksiä tehdessä ja haastattelutilanteissa pyrinkin välttämään omien ennakkonäkemyksien painottumista, pitää rehellisesti myöntää niiden mahdollinen vaikutus. Erityisesti se, että olen toiminut asumisohjaajana ennen tutkimuksen tekoa useita vuosia, on voinut vaikuttaa jo tutkimuskysymyksien asetteluun ja omat kokemukset asumisohjaajana painottua aineistoa analysoidessa. Olen pyrkinyt katsomaan kokonaisuutta mahdollisimman objektiivisesti, mutta kuinka paljon omaa ajatteluaan lopulta osaa analysoida, on aina pohdittava asia.

10.3 Tulosten hyödyntäminen, ammatillinen kehittyminen ja jatkotutkimus

Opinnäytetyö on tehty Nokian ja Pirkkalan nuorisoasuntojen kanssa yhteistyössä. Olen työskennellyt Nopinan asumisohjaajana syksystä 2014 asti, ollen perhevapailla tammikuusta 2019 eteenpäin. Opinnäytetyön tekemisen aikana olen ollut opintovapaalla. Perhe- ja opintovapaani ajan toimeani on tehnyt sijainen sekä hänen kanssaan työparini, joiden kanssa olen tehnyt tiivistä yhteistyötä tutkimuksen toteuttamisessa, heille myös suuri kiitos kaikesta avusta.

Opinnäytetyön tuloksena tehty toimintamalli on suoraan hyödynnettävissä omassa työssäni. Toimintamallia voidaan jakaa hyödynnettäväksi myös muille nuorisoasumisen kentän toimijoille. Opinnäytetyön keskeiset tulokset ja toimintamalli esitellään muille toimijoille syksyn 2020 aikana NAL:n yhteisillä aamukahveilla, jossa tapaamme toisiamme ympäri Suomen etäyhteyksiä käyttäen. Myös paikallisten lastensuojelun toimijoiden, erityisesti jälkihuollon ja perhetyön työntekijöiden on mahdollista hyödyntää tuloksia. Myös varhaiskasvatuksen kentällä voidaan työtä hyödyntää, jos kaivataan tukea erityisesti vanhemmuuden tukemiseen.

Opinnäytetyö antaa työkaluja suoraan omaan työhöni, johon palaan työn valmistumisen jälkeen. Perheellisten määrä asukkaiden joukossa on noussut merkittävästi viime vuosina ja heidät on kyllä huomioitu erillisenä ryhmänä. Mutta uusi toimintamalli tuo työskentelyyn rakennetta ja teoriaan pohjautuvaa työskentelyä. Lisäksi toimintamalli antaa tukea erityisesti siinä tilanteessa, jos asumisohjaajan

tehtävää hoitaa henkilö, joka ei itse ole vanhempi. Oma kokemukseni sekä haastatteluissa esiin noussut ammattilaisten mielipide oli se, että asiakkaat suhtautuvat kaikkein vastaanottavimmin silloin, kun ammattilainen antaa jotain omasta kokemuksestaan. Vanhemmuuden tukeminen työssä ei kuitenkaan edellytä omaa vanhemmuutta, mutta tällöin on perusteltua perehtyä entistä tarkemmin teoreettisiin taustoihin.

Olen ensi kertaa palaamassa perhevapaalta töihin niin, että palaan samaan työpaikkaan, mistä olen perhevapaalle jäänyt. Opinnäytetyön tekeminen ja vanhemmuuteen ja sen tukemiseen perehtyminen on ollut mielenkiintoista. Samalla se on suunnannut jo hieman ajatuksia tulevaan töihin palaamiseen ja toiminut näin sopivana kevyenä orientoitumisena aiheeseen.

Opinnäytetyön tekeminen on myös tuonut ajatuksia mahdollisista jatkotutkimuksen aiheista. Työni Nopinassa, joka saa toimintaansa tukea Veikkausvoittovaroista, on opettanut minulle paljon vaikutuksen arvioinnin vaikeudesta. Tuota vaikutusta meidän tulee joka toinen vuosi arvioida ja raportoida STEA:lle. Arviointia tehneenä koen vaikutuksen mittaamisen erittäin haastavana. Mutta siitäkin huolimatta, olisi erittäin kiinnostavaa selvittää, miten lapsi, joka ei ole suoraan asumisohjauksen kohde, siitä hyötyy vai hyötyykö mitenkään.

Nuorisoasunnoilla asuu monenlaisiin eri asumisen erityisryhmiin kuuluvia asukkaita, esimerkiksi laitoksesta itsenäistyviä nuoria. Mielenkiintoista olisi minkä tahansa erityisryhmän asumisohjauksen vaikutuksen selvittäminen ja mahdollisesti myös eri erityisryhmien mahdollisen asumisohjauksesta hyötymisen vertailu. Löytyisikö joku tai joitakin tiettyjä erityisryhmiä, joille asumisohjauksesta olisi erityisen paljon hyötyä? Tai päinvastoin, onko jonkun erityisryhmän osalta vaikutus niin pientä, ettei resursseja ehkä kannattaisi siihen käyttää? Vaikutuksen mittaaminen ei olisi helppoa tällöinkään, mutta varmasti hieman helpompaa koska kohderyhmän henkilöt olisivat suoraan asumisohjauksen kohteita.

Tässä työssä on nostettu esiin Vanhemmuuden roolikartta asumisohjauksen työkaluna. Vanhemmuuden roolikartan käytön kehittäminen juurikin asumisohjauksen käyttöön olisi ihan oman opinnäytetyön arvoinen kokonaisuus. Haastatteluissa nousi nyt esiin

ammattilaisten ideoita peleistä ja muista toiminnallista menetelmistä, joita voitaisiin kehittää.

Varhaisen puuttumisen ja dialogisuuden piiristä löytyisi mielenkiintoisia kehitysprojektimahdollisuuksia. Tällainen vaihtoehto vaatisi varmastikin monen eri toimijan yhteistyötä. Nuorisoasuminen tarjoaa asumisohjaajille tilaisuuksia asukkaiden kohtaamisiin ja tätä kautta mahdollisuuden nopeaan ja varhaiseen reagointiin. Usein miten ongelmallisissa tilanteissa vaaditaan kuitenkin myös viranomaistahojen toimijuutta. Tällä kentällä olisi paljon kehitettävää yhteistyön tekemisessä. Kuka toimii kenen kanssa ja missä vaiheessa? Voitaasiinko varhaisen vaiheen dialogisuudella saavuttaa jotain sellaista mikä toisi jopa säästöjä tulevaisuudessa? Kaupunkien organisaatioille saattaisi olla vaikeaa ottaa mukaan toimijaksi kolmannen sektorin toimijaa kuin myös yhdistyksen työntekijälle voi olla haastavaa viranhaltijan vastuut ja toimintatavat. Tämän tyyppinen kehitysprojekti vaatisi ennakkoluulotonta osallistumista kaikilta osapuolilta.

Ryhmätoiminta on tietynlainen haaste nykyaikaisessa yhteiskunnassa, jossa asiat hoidetaan ja muita ihmisiä tavataan entistä enemmän verkossa erilaisin etäyhteyksin, myös muuten kuin tämänhetkisessä poikkeustilanteessa. Niin minä kuin monet muut ammattilaiset kuitenkin uskomme ryhmätoiminnan ja sitä kautta toteutuvan yhdessä tekemisen ja vertaistuen voimaan. Ryhmätoiminnan muotojen kehittäminen tähän päivään asumisohjauksen tueksi olisi monin tavoin hyödyllistä. Asukkaiden todelliset tarpeet ryhmätoiminnalle selviävät vain, jos niistä aktiivisesti kysytään ja selvitetään. Kun todelliset tarpeet on selvitetty, voisi sitoutuminen ryhmätoimintaan olla paremmalla tasolla. Voitaasiinko ryhmätoiminnassa käyttää ratkaisukeskeistä näkökulmaa? Löytyisikö asukkailta kiinnostusta ja halukkuutta lähteä kehittämään omaa toimintaansa ja vanhemmuutta ratkaisukeskeisin menetelmin? Näihin kysymyksiin olisi mielenkiintoista löytää vastauksia ja nähdä miten ratkaisukeskeisyyteen pohjautuva ryhmätoiminta kehittyisi.

LÄHTEET

Eriksson, E. & Arnkil, T.E. 2009. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. 8.painos. Tampere. Viitattu 28.04.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-33-1792-8>

Eskola, J. & Lätti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, R. Valli (toim.) 5. uudistettu ja täydennetty painos. Keuruu: PS-kustannus, 27-51.

Eskola, J. & Vastamäki J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, R. Valli & J. Aaltola (toim.) 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-44.

Eskola, J. 2018. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, R. Valli (toim.) 5. uudistettu ja täydennetty painos. Keuruu: PS-kustannus, 180-190.

Goossens, W. 2014. Parent-oriented professionals... Julkaisematon lähde.

Harju-Virtanen, H. 2018. Mikä LAPE? Teoksessa Asiakas on aina oikealla ovella. Tampere: Punamusta, 9-18.

Heinonen, A. & Inkeroinen, M. 2012. Maahanmuuttajanuorten kokemuksia Oulun Seudun nuorisoasuntoyhdistyksen tehostetusta asumisohjauksesta. AMK-opinnäytetyö. Diakonia ammattikorkeakoulu Diak Pohjoinen. Viitattu 25.05.2020. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/39489/>

Heiskanen, L., Helamaa, T., Laru, S., Muuronen, S., Salmi, A., Satuli-Kukkonen, T. & Ukkonen-Wallmeroth, J. 2019 Vanhempien ja parisuhteen tukeminen järjestöjen yhteistyönä. Teoksessa Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen Teoriasta käytäntöön. Hakulinen, S., Laajasalo, T. & Mäkelä, J. (toim.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: PunaMusta 30-32.

Helsingin kaupungin www-sivut 2020. Perheen sisäinen adoptio. Viitattu 24.03.2020 <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-jahallinto/hallinto/palvelut/palvelukuvaus?id=4439>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. Tutki ja kirjoita. 19.painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2001 Tutki ja kirjoita. 6. painos. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino oy.

Iivonen, E., 2019. Perheellistymistä kannattaa tukea. 11.04.2019. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 13.04.2020. <https://www.mll.fi/blogi/perheellistymista-kannattaa-tukea/>

Interpedian www-sivut 2020. Adoptio. Viitattu 24.03.2020. <https://interpedia.fi/kansainvalinenadoptio/adoptio/adoptioprosessi/adoptiota-harkitseville/>

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2016. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hansaprint.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M., Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. 2. uudistettu painos. Porvoo: Edita Publishing Oy.

Kansaneläkelaitoksen www-sivut 2020. Viitattu 25.05.2020. <https://www.kela.fi/eroperheessa>

Kasvun tuki; Vaikuttavan varhaisen tuen tietolähde www-sivut 2020. Viitattu 15.03.2020 Noudettu osoitteesta: <https://kasvuntuki.fi>

Kokkola, J. 2017. Varhaiskasvatuksen perheohjauksessa saa tukea vanhemmuudelle. Talentia-lehti 21.08.2017. Viitattu 09.04.2020. <https://www.talentia-lehti.fi/varhaiskasvatuksen-perheohjauksessa-saa-tukea-vanhemmuudelle/>

Lahtinen, J. & Vihavainen, S. 2020. Syntyvyydestä vihdoinkin hyviä uutisia: Vauvojen määrän jyrkkä pudotus kääntyi nousuun, ja professorin mukaan ”nokka on nyt veden yläpuolella”. Helsingin sanomat, 25.02.2020. Viitattu 13.04.2020. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006418794.html>

Mäkkylä, N. 2019. LÄHEISPÄIVÄ LASTENSUOJELULAITOKSESSA: Toimintamalli kehittämään työntekijöiden ja lasten läheisten välistä yhteistyötä. AMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 25.05.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019093019410>

Mäntylä, M. 2019. Yhteen hiileen puhaltaen- huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen Sasin päiväkodissa. YlempiAMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 25.05.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201903263792>

NAL Rovaniemen www-sivut 2020. Viitattu 1.3.2020. www.nalrovaniemi.fi/index.php/sisaetoepalvelut/asumisohjaus

Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnot ry Omavalvontaohjelma 2019 sekä tilastot 2019. Julkaisematon lähde.

Nuorisoasuntoliitto ry:n www-sivut 2020. Viitattu 8.3.2020. <https://nal.fi/mika-nal/>
Oikeusministeriön www-sivut 2020. Lapsen huolto. Viitattu 24.03.2020.
<https://oikeus.fi/fi/index/esitteet/kansainvalinenlapsikaappaus/lapsenhuolto.html>
Opetushallituksen www-sivut 2020. Viitattu 11.04.2020.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus>

Parhiala, M. 2018. Vanhemmuuden tuen reseptikirja. Viitattu 11.3.2020.
https://thl.fi/documents/605877/4212512/3_PARHIALA_Vanhemmuuden+tuen+reseptikirja

Pelkonen, M. 2020. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuki perhekeskuksen ydintehtävänä. Teoksessa Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen Teoriasta käytäntöön. Hakulinen, S., Laajasalo, T. & Mäkelä, J. (toim.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: PunaMusta.

Perätalo, H. 2012. Nuorten itsenäisen asumisen tukeminen. AMK-opinnäytetyö. Kemi-Tornion Ammattikorkeakoulu. Viitattu 25.05.2020.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201305117767>

Puranen, T. 2017. Riittävän hyvä vanhemmuus. Viitattu 13.3.2020.
<https://www.tukiliitto.fi/tukiliitto-ja-yhdistykset/kehittamistoiminta/moninaisia-perheitä/moninaisistaperheista-lahi-ihmisille/riittavan-hyva-vanhemmuus/>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 18.03.2020.
<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>

Saarela-Kinnunen, M. & Eskola, J. 2015. Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus? Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, R. Valli & J. Aaltola (toim.) 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 180-184.

Sateenkaariperheet ry:n www-sivut 2020. Viitattu 24.03.2020.
<https://sateenkaariperheet.fi/tietoaja-koulutusta/vanhemmuuskumppanuus/>

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustamiskeskuksen www-sivut 2020. Viitattu 10.3.2020. <https://www.stea.fi/stea-avustukset>

Sosiaalihuoltolaki. 2014. 1301/2014.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2020. Huolen puheeksi ottaminen. Viitattu 28.04.2020. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2020. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 25.05.2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2020. Huolen

puheeksi ottaminen. Viitattu 28.04.2020. https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen www-sivut 2020. Lapsen huolto, tapaaminen ja asuminen. Viitattu 18.03.2020 ja 23.03.2020. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/perheoikeudelliset-palvelut/lapsen-huolto-tapaaminen-ja-asuminen>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1-2. painos. Jyväskylä: Gummerrus.

Unicefin www-sivut 2020. Lapsen oikeuksien sopimus. Viitattu 13.3.2020 <https://www.unicef.fi/lapsenoikeudet/>

Uuskallio, A. 2017. Vanhemmuuden määrittely ja siihen liittyvät ihmisoikeusongelmat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen näkökulmasta. Helsinki Law Review, 11(1), 6–25. Viitattu 15.03.2020. <https://journal.fi/helsinkilawreview/article/view/HellRev-2017-1-Uuskallio>

Valden, T. 2018. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuki. Teoksessa Asiakas on aina oikealla ovella. Tampere: Punamusta 83-91.

Vilen, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3. uudistettu painos. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy.

Väestöliiton www-sivut 2020. Viitattu 24.03.2020. https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/uusperheen-parisuhde/5vanhemmuuden-hoitaminen-yhdess/

Yhteisvastuukeräyksen www-sivut 2020. Viitattu 13.04.2020. <https://www.yhteisvastuu.fi/kampanja/>

Ylitalo P. 2011 (toim.) Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Kuntaliitto ja Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä. Kuntatalon paino: Helsinki. Viitattu 30.03.2020. https://vslk.fi/uploads/files/519352_Roolikartta_verkkojulkaisu.pdf

Ylöjärven nuorisoasunnot ry:n www-sivut 2020. Viitattu 8.3.2020. <https://ylona.fi>

LIITE 1

Vanhemmuuden tukemisen toimintamalli Nokian ja Pirkkalan nuorisoasunnot ry

Vanhemmuuden tukeminen pohjautuu asumisohjaajien koulutuksen (soveltuva opisto- / amk-taso) lisäksi Vanhemmuuden roolikartan (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä) ja Huolen puheeksi ottamisen (mm. Terveystieteiden tutkimuskeskus) teorioiden hyvään tuntemukseen ja soveltamiskykyyn. Asumisohjaajan tulee tunnistaa omaa työtä ohjaavat viitekehykset ja tarvittaessa

kehittää omaa osaamistaan sekä aktiivisesti tiedostaa myös mahdollisen työparin viitekehysosaaminen.

Asumisohjauksen prosessissa vanhemmuutta tuetaan seuraavan mallin mukaisesti:

Asuntohaastattelu

- Selvitetään onko asunnonhakijalla lapsia ja onko heidän asumisellaan merkitystä hakijan asunontarpeeseen, huomioidaan kaikki vanhemmuuden muodot, kaikki vanhemmuus on yhtä arvokasta
- Jos lapsi on paikalla haastattelutilanteessa, hänet huomioidaan ikätason mukaisesti. Asumisohjaajien toimistolla on hyvä olla pieni määrä leluja tms. tekemistä lapsille.

Asumisen perehdytys

- Huomioidaan vanhemmuus ja lapsi perehdytyksessä kaikissa vaiheissa (talon ja asunnon tilat, asumisen turvallisuus, tukiasiat...)
- Kysytään arjen sujumisesta, kuunnellaan herkällä korvalla asukkaan puhetta

Asumisen aikana

- Asukasta tavataan kotikäynneillä, sovituisissa ja spontaaneissa tapaamisissa sekä pidetään yhteyttä viestein eri kanavien kautta; kysytään arjen sujumisesta ja lapsesta, huomioidaan lapsi ja vanhemmuus, kuunnellaan herkästi ja tehdään havaintoja, otetaan huoli puheeksi mikäli aihetta ilmenee
- Mikäli asukkaalla on tarvetta keskustella vanhemmuudesta (tarjotaan aktiivisesti vaihtoehtoa), käytetään keskustelua tukemassa Vanhemmuuden roolikarttaa ja sen sovelluksia

Palveluohjaus

- Asumisohjaaja tuntee hyvin jokaisen eri toimintakaupungin lapsiperheiden tukipalvelut
- Kerrotaan palveluista ja vastataan asukkaiden kysymyksiin
- Tiedotetaan ja kerrotaan aktiivisesti lapsiperheiden palveluista taloilla, henkilökohtaisesti sekä somekanavilla
- Ohjataan muiden toimijoiden palveluiden piiriin

Ryhmätoiminta

- Järjestetään vanhemmille ja perheille suunnattuja retkiä ja tutustumiskäyntejä
- Edistetään mahdollisuuksia arjen kohtaamisiin ja tapaamisiin

· Mahdollistetaan asukkaiden tarpeista lähtevä säännöllinen ryhmätoiminta esim. kerhotiloissa

Pyritään omalta osalta siihen, että mahdollisiin ongelmiin ja huoliin puututaan varhaisessa vaiheessa asukkaan kanssa käytävän dialogin kautta. Mikäli tämä ei riitä tai lapsesta / perheestä oleva huoli on akuutti, ollaan viipymättä yhteydessä sosiaaliviranomaisiin.